

KRIITTINEN KATSAUS

3/1995

Kari E. Turunen: Vapautuminen ja pelastuminen?

Tapio Tamminen: Messianismi

Antti Alhonsaari: Juuttunut kirkkomme

Mikko Telaranta: Mies ja nainen - julkinen ja yksityinen

Yleisötilaisuuksissa kävijöiden profiili

Kirja-arviointeja

Jeesuksia ja muutakin

Tajunnan itsepuolustus

Voiko etiikasta tehdä käsikirjan?

Rajat ja rakkaus

Syksyn 1995 kurssiohjelma

Syksyn 1995 yleisötilaisuudet

KRIITTINEN KATSAUS

N:O 3/1995 32. vuosikerta (Katsaus perustettu 1957)

Julkaisija

Kriittinen korkeakoulu ry
jäsenlehti

Toimitus

Esko Paakkola päätoimittaja
Sini Piippo
Tarja Riikonen

Ilmestyminen
Seuraava numero

Neljä numeroa vuodessa
Materiaali viimeistään 1.11.1995

Tilaukset
tiedustelut ja
osoitteenmuutokset

Kriittinen korkeakoulu
Köydenpunojankatu 4 b
00180 Helsinki
Avoinna: 9-16
puh 90-612 1511
fax 90-680 2990

ISSN 1237 - 4970

Toimitus vastaanottaa mielellään kirjoituksia lukijoiltaan.
Työtämme helpottaa, jos ne toimitetaan meille levykkeelle
kirjoitettuna.

Artikkeleiden osittainen lainaaminen on sallittua, mikäli
lähde mainitaan.

Vapautuminen ja pelastuminen

Elämä tuntuu ihmisestä usein epätydyttävältä, ajoittain suorastaan pahalta. Onnellisuus, jos se joskus tupsahtaa elämään, tuntuu katoavan helposti. Ihminen haluaisi kuitenkin ikuisen onnen.

Jotkut katsovat, että onnellisuus on maan päällä ja sen eteen on tehtävä töitä. Ihmiset ovatkin ahertaneet valtavasti, ja luoneet osalle ihmiskuntaa siedettävää ja jopa erinomaiset olot. Aineellinen kurjuus on kuitenkin maailmanlaajuisesti ajatellen hallitseva. Ei ole ihme, että parempaa elämää kaivataan.

Aineellinen hyvinvointi ei suinkaan ole merkityksetöntä, mutta silmiinpistävää on kuitenkin ihmisen loputon tyytymättömyys ja kyky tehdä elämänsä vaikeaksi hyvinvoinninkin keskellä. Yksi selitys tälle on ihmisen ilmeinen ahneus elämän tarjoamille ja kuvitelluille mahdollisuuksille.

Ahneus ei koskaan tyydyty, ja siitä seuraa sekä pettymyksiä että ristiriitoja muiden lajitovereiden kanssa. Saavutettu ei yleensä tunnu miltään, ja vaivat vain jatkuvat. Siitä, mitä on saanut, ei muista ja jaksa olla kiitollinen.

Kurjuuden kokemus jonkinasteisena näyttää siis kuuluvan elämäämme, olipa tuo kurjuus sitten aineellista, sosiaalista tai henkistä. Ihminen etsii vapautumista vaivasta, mieluummin lopullista pelastusta, ikuista onnea ja autuutta. Hän näyttää olevan vakuuttunut, että tällainen onnentoila on jossain. Mutta entä jos tässäkin on niin, että "liike on tärkeä, päämäärä ei mitään."

Ahdistuksen näkökulmasta ei ole mikään kumma, että erilaiset vapautusta ja pelastusta lupaavat liikkeet tempaisevat ihmisiä mukaansa. Halutaan rakentaa parempi maailma. Se yritetään tehdä maan päälle, jos uskotaan, että se on rakennettavissa tänne. Jos näyttää siltä, että sitä ei voi rakentaa tänne, niin sitten johonkin toiseen maailmaan, kuoleman tuolle puolen, "taivaaseen".

Ihmisen narsistinen olemus viekoittelee hänet helposti hurmoksen kaltaiseen tilaan, jossa minulle ja meille on annettu "lopullinen totuus". Totuus leijuu piirissämme. Muut ovat tuomittuja tuhoon ja kadotukseen. Parasta kun tulisi maailmanloppu, ja pääsisimme heti ikuisen autuuteen.

Äärimmäinen sisäinen kiehunta voi johtaa siihen, että yksilö ja ryhmä ajattelevat, että jos me emme pääse valtaan, niin tulkoon maailmanloppu. Käyköön kaikille huonosti, jos eivät usko meitä. Lähimmäisen rakkaus ja armahtavuus saattavat unohtua. Viha, vallanhimo ja kateus saavat tilaa.

"Viimeisen taistelun" ajatus on myös houkutteleva. Kun iskemme miekalla nyt syvään, niin saavutamme tuhatvuotisen valtakunnan. Uhraamme tämän sukupolven, niin sitten koittaa auvoinen aika.

Vanha sanonta sanoo viileästi, että "ihmisen mieli on aina eteenpäin." Me ajattemme aina tulevaisuutta ja toivomme siltä jotain. Ilman toivoa tuntuu mahdottomalta elää, mutta toivo muuttuu toiveeksi, ja se on usein ankaralla narsismilla ladattu. Mitkä olisivat oikeat mittasuhteet ihmisen toivolle? Jos mittasuhteet ovat väärät, pettymys on sen mukainen, ja se voi olla kasvualustana kaikenlaiselle ikävälle.

Entä jos onkin niin, että kaikki on nyt hyvin. Monissa opeissa esitetään niin, että jotain olennaista löytyy juuri silloin, kun lakkaa pyrkimästä. Se on kuitenkin helpommin sanottu kuin tehty. Ennen kaikkea kai siksi, että siihen ei kuulu "tehty". Miten saa pyrkimyksen rakennettua oikean kokoiseksi, vai olisiko lakattava kokonaan pyrkimästä? Onko se todella mahdollista, elävänä?

Kari E. Turunen

Tapio Tamminen, FT

MESSIANISMI¹

Antropologiassa käsitteet messianismi, nativismi ja revivalismi ovat osin päällekkäisiä. Käsittelen tässä esityksessä ensin messiaanisia liikkeitä yleisesti (ennen kaikkea poliittista messianismia) ja lopuksi tarkastelen kysymystä, voidaanko äärihindujen liikettä pitää Intiassa messiaanisena liikkeenä.

Messianistisia tai revivalistisia liikkeitä on esiintynyt erityisesti kulttuuristen kriisien aikana. Ei-länsimaisissa kulttuureissa 'hedelmällinen' aika messianistisille liikkeille on ollut tuon kulttuurin ja länsimaisen kulttuurin kohtaaminen kolonialistisessa tilanteessa. Tällöin alkuperäiskulttuuri on voinut kokea koko olemassaolonsa uhatuksi. Vahvistaakseen kulttuurista identiteettiään se on elvyttänyt perinteistä uskontoaan (siitä nimi revivalismi) ja luonut kuvan tulevavasta uudesta uljaasta huomisesta.

Messianismin ja millianismin arkkityypisyys

Messiaaniset liikkeet ovat liittyneet elimellisesti millianismiin, uskoon että tuhatvuotinen valtakunta on toteutettavissa joko 'tuonpuoleisessa elämässä' tai maan päällä. Millianististen ja messiaanisten 'kristillis-peräisten' liikkeiden 'arkkityypinä' voidaan pitää Uuden testamentin kertomusta tuhatvuoti-

sesta valtakunnasta, joka on koittava Kristuksen toisen tulemisen jälkeen. Tällöin pahalainen karkotetaan maan päältä ja nykyinen kosmos saavuttaa lopullisen päätepiteensä.

Millianistisille liikkeille on ollut tyypillistä tulkita historia dramaattiseksi kertomukseksi, joka vyöryy eteenpäin konfliktien kautta. Historian näytämöllä hyvä ja paha ottavat jatkuvasti mittaa toisistaan. Tuo draama on myös tuskallista, sillä uuden aikakauden syntyminen merkitsee aina väkivallan ja kärsimyksen tiivistymistä.

Millianistisissa, kertomuksissa on keskitytty erityisesti niihin tapahtumiin, joilla on oletettu olevan merkitystä koko ihmiskunnalle. Ne keskittyvät yleensä historian kliimakseihin, kulttuurin taitekohtiin. Ja näihin taitekohtiin liittyvät messiaat, 'suuret opettajat', jotka toimivat uuden kulttuurin tai maailman perustajina.

Kysymys on yleensä kertomuksista, jotka vastaavat selkeästi kysymykseen 'mistä kaikki kerran sai al-

¹ Alustus Kriittisen korkeakoulun yleisötilaisuudessa Uudet messiaat ja ihmisen identiteetti 10.4.1995

kunsa'. Yhtä hyvin millianistinen visio esittää myös historiallisen draaman viimeiset ajat, eskatologiset tapahtumat, jotka valmistavat kulttuuria tai ihmiskuntaa viimeiseen ja täydelliseen maailmaan.

Millianististen liikkeiden kuvaukset uudesta uljaasta huomisesta jäävät useimmiten hyvin viitteellisiksi ja hämäriksi, väliverhoa tuohon mystiseen aikaan ei juurikaan raoteta. Mutta tuosta hämäryydestä huolimatta ja ehkä osittain myös sen vuoksi myytti tuhatvuotisesta valtakunnasta on toiminut historiassa dynamisena käsitteenä, joka on piirtänyt vahvat jälkensä ihmiskunnan historiaan. Se on näyttänyt ja näyttää edelleenkin tien ja menetön uuteen maailmaan lukemattomille uskonnollisille ja poliittisille liikkeille.

Esimerkkejä messianismista

Ehkä on syytä tehdä käsitteellinen ero uskonnollisten ja poliittisten messiaanisten liikkeiden välille. Messias -käsite merkitsee ennen muuta lunastajaa tai vapahtajaa: joku/jotkut ottavat missiionistiseksi tehtäväkseen oman etnisen ryhmän tai koko ihmiskunnan pelastamisen tai vapauttamisen. Ainakin kärkeä ero uskonnollisten ja poliittisten messianististen liikkeiden välillä on ollut se, että edelliset ovat pyrkineet pelastamaan kannattajansa tuonpuoleista elämää varten, kun taas poliittiselle messianismille on ollut tyypillistä usko radikaaliin yhteiskunnalliseen kumoukseen.

Yhteisenä piirteenä molemmille on ollut puolestaan syvä tyytymättömyys olemassaolevaan maailmaan tai yhteiskuntaan.

Tätä voidaan valaista historiallisella esimerkillä Pohjois-Amerikan intiaanien parista. Kuuluisin intiaanien messiaanista liikkeistä oli viime vuosisadalla syntynyt 'aavetanssi' -liike. Se alkoi siten, että eräs profeetta (Wodziwob) ennusti intiaanien kuolleiden esisien palaavan henkimaailmasta suuressa junassa, jonka saapumista säes-täisivät valtavat räjähdykset. Samalla valkoiset katoaisivat maan päältä - kuitenkin esimerkiksi heidän rakennuksensa ja koneensa säilyisivät. Esiisien paluuta voitiin nopeuttaa rituaalisella tanssilla, jota ruvettiin kutsumaan aavetanssiksi.

Uutta uljasta huomista edeltävät tietyt poikkeukselliset luonnontapahtumat, kuten edellisessä esimerkissä valtavat räjähdykset. Kun näissä myyteissä profetoidaan tulevaisuutta, niin eskatologiset lopun ajan tapahtumat ovat usein kärsimyksen lävistämiä, maa peittyy vereen, tai lumeen tai vedenpaisumukseen. Nämä maailmanlopun tapahtumat voidaan nähdä valmistautumisena uuden jumalanvaltakunnan tai uuden yhteiskunnan synnylle. Uusi kulta-aika ei synny ilman kärsimystä ja väkivaltaa. Ja messiaan tai kulttuurisankarin on johdatettava ihmiset tuohon uuteen viattomuuden aikaan.

Toisena esimerkkinä voidaan käsitellä cargo-kultteja (cargo-nimi tarkoittaa laivalastia). Melanesian saaris-

tossa levinneen kultin mukaan uusi aikakausi alkaisi siten, että taivaanrantaan ilmestyvä valtava laiva toisi mukanaan sekä esi-isät että eurooppalaisia tavaroita.

Ensimmäisiä merkkejä cargo-liikkeestä havaittiin jo 1890-luvulla Uudesta Guineassa. Tällöin saaristossa levisi profetia, jonka mukaan uusi aikakausi alkaisi maanjäristyksillä ja esisien laivasta lähtevillä valtavilla hyökyaalloilla. Uuden uljaan huomisen aamunkoittoon liittyisi myös muille lopunajan liikkeille tyypillinen piirre 'aineellisen hyvän' runsaudesta: saarelaiten perusravintoa, sikoja ja hedelmiä olisi runsaasti kaikkien saatavilla. Eurooppalaisia tavaroita riittäisi myös jättäväksi kaikille yllin kyllin.

Kotoisena esimerkkinä uskonnollisesta messianistisesta liikkeestä voisi mainita 'korpelalaisuuden', joka vaikutti Pohjois-Suomessa ja Ruotsissa pula-aikana 20-30-luvuilla. Nimensä liike sai perustajansa Toivo Korpelan mukaan. Alunperin lestadiolainen lopunajojen saarnaaja alkoi kierrellä Lapissa 20-30 luvun taitteessa. Korpelalaisuuden profetian mukaan lähellä Kiirunaa sijaitsevan Luossajärven jäälle laskeutuisi vuonna 1935 kristalliarki, joka pelastaisi Palestiinaan 666 tosiuskovaista.

Samantyyppinen hurmosliike esiintyi myös sodanaikaisessa Kuhmossa. Syrjäseudulla vaikuttanut paikallinen profeetta sai ihmiset uskomaan lähestyvään maailmanloppuun niin totaalisesti, että he lopettivat arkisen työn-

tekonsa, maanviljelyn ja polttopuiden teon. Talvella he lämmittivät sitten talojaan purkamalla niitä toisesta päästä.

Messianaisia liikkeitä on esiintynyt myös ilman kristillistä ja länsimaista vaikutusta. Tällaisia liikkeitä ovat olleet esimerkiksi guarani-intiaanien liikehdintä Brasiliassa, karenien messiaaninen vapautusliike Burmassa tai Kiinassa vaikuttaneet liikkeet. Taolaisuudessa ja buddhalaisuudessa on monenlaisia messianistisista vapautuksesta, jota seuraa tulvien ja epidemioiden aika päättyen uuteen aikaan, rauhan ja ilon aikaan.

Viimeinen esimerkki messiaanisesta liikkeestä on japanilainen 'Korkein totuus' -lahko, joka toteutti tuhoisan myrkykaasuiskun Tokion metrossa. Liikkeen 'rakenteellinen toimintakaava' näyttää toistavan messiaanisille liikkeille tyypillisiä piirteitä. Liike profetoiki pikaista maailmanloppua, kehoitettiin kannattajiaan valmistautumaan kuolemaan. Samoin se vastustaa nykyistä yhteiskuntajärjestystä. He uskovat, että ainakin länsimainen kulttuuri ja ehkä koko maailma tulee tuhoutu-
maan vuonna 1997, mm. tuhoisat maanjäristykset on tulkittu merkeiksi lopunajoista. Uusi kulta-aika ja pelastus koittaisi sitten koko maailmalle Japanista.

Natsismi ja äärihindulaisuus

Poliittisista millianistisista liikkeistä käsittelen esimerkkeinä natsismia ja hindujen kommunalistista liikettä In-

tiasta. Natsien päämääränähän oli uuden tuhatvuotisen valtakunnan luominen maan päälle. Messianismi toimi yhtenä liikkeen keskeisenä käyttövoimana.

Natsismissa tunnetusti Hitler toimi messiaanisenä guruna ja toisaalta koko arjalaiselle rodulle varattiin messiaaninen etujoukon rooli. Saksalaista identiteettiä he vahvistivat palaamalla muinaisgermaaniseen mytologiaan ja toisaalta projisoimalla pahuuden 'kantajiksi' juutalaiset. On ehkä historiallisesti kiinnostavaa, että natsien ja hindunationalismin välillä tapahtui vuorovaikutusta. Natsit ja esinatsilaiset ajattelijat käyttivät arjalais-saksalaisen identiteetin luomisessa hyväkseen myös hindulaisuutta, ennen kaikkea he ihailivat bramiinien elämäntapaa, mm. Weimarin messiaanisten gurujen kerrotaan pukeutuneen intialaisiin 'dhoteihin'.

Kulttuurista vuorovaikutusta tapahtui myös toisin päin, kun äärinationalistisen hinduliikkeen oppi-isä M. S. Golwalkar vieraili 30-luvulla Saksassa, hän oli niin innostunut natsien metodeista, että totesi Hitlerin olevan todellinen 'gurujen guru'.

Äärihindulaisuus

Hindukommunistit uskovat, että hindujen etujoukko toimii messiaanisessa roolissa ja he yhdistävät hajanaisen maan yhdeksi hindulaiseksi kansakunnaksi. Kommunalismin tarkoittaa uskomusta, että uskonto määrittää keskei-

sesti ihmisen kulttuurisen ja sosiaalisen identiteetin.

Nykyinen äärihindujen liike koostuu hindukommunistisesta 'perheestä', johon kuuluu kolme järjestöä. Tärkein niistä on RSS ('hindujen kodinturvajoukot'), joka perustettiin vuonna 1925. Se on puoli-sotilaallinen organisaatio, johon useimmat jäsenet liittyvät 13-14 vuoden ikäisinä poikina. Järjestön johtajat 'uhraavat koko elämänsä liikkeelle', eläen mm. selibaattisissa. 1960-luvulla perustettiin toinen järjestö VHP (hindujen maailmanneuvosto), jonka tehtäväksi määriteltiin 'hindusanoman' levittäminen laajoille majoille ulkomaita myöten (esim. USA:ssa). Kolmas jäsen tuossa kommunistisessa perheessä on hindujen kansanpuolue BJP, joka on nykyisin Intian parlamentin toiseksi suurin puolue.

He nimittävät liikettään 'hindutva'-liikkeeksi. Käytännössä se tarkoittaa hindulaista nationalismia. Liikkeen päämääränä on yhtenäisen Intian luominen: he haluaisivat että nyky-Intia 'palaisi' kulttuurisille juurilleen, hindulaiseen kulttuuriin.

Ongelmaksi he kokevat uskonnollisten vähemmistöjen, ennen kaikkea muslimien separatismien. Äärihindujen ja äärimuslimien välit ovat kiristyneet viime vuosikymmeneltä lähtien. Konflikti huipentui reilut pari vuotta sitten, kun hindut toteuttivat vanhan uhkauksensa ja hajottivat joulukuun 6. vuonna 1992 yli 400 vuotta vanhan Babri-moskeijan maan tasalle Ayodhyan kaupungissa. Parin seuraavan kuu-

kauden aikana mellakat levisivät ympäri Intiaa. Niissä sai surmansa n. 2000 ihmistä, joista suurin osa (80 %) oli muslimeja.

Babri-moskeija tuhottiin siksi, että 'hindutva'-liike väitti Rama-jumalan syntyneen samassa paikassa. Samoin he väittivät, että mogulihallsija Baburin rakennuttama Babri-moskeija oli rakennettu Raman syntymätemppelin paikalle. Näin tilanne oli ikään kuin palautettava ennalleen: moskeija oli purettava Raman temppelin tieltä.

Messianismi-teeman kannalta tässä on kiinnostavaa Rama-jumalan asema liikkeen ideologisessa käytännössä ja toisaalta kulttuurin 'pettureiden', muslimien, leimaaminen. Periaatteessa hindulaisuus on 'käsitteellisesti' ristiriidassa messianismin kanssa. Hindulaisuus on perinteisesti ollut hyvin diffuusi, hajanainen uskonto, eri alueilla on aina palvottu eri jumalia.

Siitä on puuttunut voimakas kaksijakoisuus, taivaallisen ja maanpäällisen erottaminen toisistaan tai jyrkkä hyvän ja pahan välinen jako. Hindulaisuudessa ei ole yhtä pyhää kirjaa, eikä yhtä pyhää paikkaa, josta 'kaikki keran olisi saanut alkunsa'.

Kaikki tämä on kärjistetyksi ilmaistuna täysin päinvastoin kuin seemiläisissä uskonnoissa, kristinuskossa ja islamilaisuudessa. Näille on ollut tyypillistä, yksi jumala, yksi pyhä kirja, yksi pyhä paikka jne. Tietyllä tavalla on ollut luonnollista, että nimenomaan näihin uskontoihin ja tämän kulttuurisen perinteen pohjalta on syntynyt

voimakkaita uskonnollisia ja poliittisia messiaanisia liikkeitä.

Voidaan sanoa, että äärihindujen hindutva-liike on seemiläistämässä hindulaisuutta. He ovat korottaneet yhden jumalan, Visnun inkarnaation, Raman ylitse muiden. Samoin he ovat nostaneet yhden pyhän kirjan, Ramajan muiden yläpuolelle. Ramajanasta on perinteisesti esiintynyt eri seuduilla erilaisia tulkintoja. Äärihindut ovat nyt korottaneet liikkeensä luoman tulkinnan kirjasta 'ainoaksi oikeaksi'. Ja Ayodhya nähdään hindulaisuuden 7 pyhästä paikasta kaikista pyhimpanä.

Ayodhya symboloi liikkeen piirissä hindulaisuuden ydintä. Paikkaa on pidetty 'ylimaallisena', sillä myyttisen kertomuksen mukaan Ayodhya oli olemassa jo ennen kuin maailma luotiin. Kosmoksen luomiseksi luoja nimittäin tarvitsi paikan, josta luomistyö tapahtuisi. Tästä syystä Ayodhya oli siirrettävä taivaasta maan päälle.

Äärihindut pyrkivät vahvistamaan hinduidentiteettiä politisoimalla eepin Ramayana-teoksen sankarin Rama-jumalan kertomuksen. Revivalistisia piirteitä liikkeen piirissä suosituissa kertomuksissa on esimerkiksi universaalinen myytti kahdesta maailmasta: paratiisillisesta kulta-ajasta ja sitä seuraavasta 'maallisesta' rappion ajasta. Kulta-aikaa edustaa 'puhdas ja traditionaalinen' hindukulttuuri, joka vallitsi ennen 1100-luvun lopulta alkanutta muslimien hallintokautta. Tuota perinteistä hindukulttuuria luonnehditaan ajaksi, jolloin vallitsi kaikinpuoli-

nen maallinen ja henkinen hyvinvointi: kulttuuri edistyi ripeästi, temppelien rakentaminen kukoisti, maassa vallitsi järjestys ja sopusointu ihmisten kesken. Se oli 'dharman', oikeudenmukaisuuden aikaa.

Mutta kuten niin monissa paratiisimyyteissä 'syntiinlankeemuksen' seurauksena tuo myyttinen kulta-aika menetetään. Kommunistien suosimissa tarinoissa tuo 'syntiinlankeemus' liittyi hindulaisuuden ytimen katoamiseen. Ihmiset pitivät sosiaaliryhmäänsä, omaa kastiaan tärkeämpänä kuin yhteistä uskoa. Näin kulttuuri ei ollut riittävän vahva vastustakseen 'ulko-puolisia' valloittajia. Muslimien hallintokausi symboloi kertomuksissa rapion aikaa.

Yksinkertaistaen voidaan sanoa, että 'hindutva' -liikkeen päämääränä on myyttisen Raman hallitseman valtakunnan palauttaminen (Rama rajya), valtakunnan joka toimisi ilman maallista poliittista valtaa, perustuen ihmisten 'sisäiseen lakiin', dharmaan.

Hindufundamentalistien keinoja uuden hindulaisen huomisen toteuttamiseksi voi verrata 'pyhän sodan' käsitteeseen. Tuo pyhä sota, pahuutta, muslimia vastaan huipentui Babri-moskeijan tuhoamiseen ja Raman syntymätemppelin 'vapauttamiseen' Ayodhyassa. Pyhä sota voidaan ymmärtää sodaksi, joka perustellaan ensisijaisesti uskonnollisin perustein. Taistelijat vetoavat sodassa absoluuttiseen teologiseen totuuteen ja uskovat, että tuo totuus tuo heille voiton. Samalla heidän

taistelunsa todistaa Jumalan suuruutta ja tuo kunniaa koko ihmiskunnalle.

Kysymys on siten uskonnon legitimoimasta kollektiivisesta väkivallasta. Uskonnon motivoimat taistelijat tuntevat, että Jumala on heidän puolellaan. Äärimuodossa tämä tarkoittaa uskoa, että he ovat Jumalan 'valittua kansaa'. Näin Jumalan soturit absolutisoivat omat uskomuksensa, samalla kun vastustajat, jotka taistelevat hyvyttä vastaan, demonisoidaan pahuuden edustajiksi. Totuuden absolutisoiminen yhdistää uskovat myös kiinteäksi yhteisöksi.

Raman satureiden 'pyhällä' sodalla kansakunnan 'luopioita', muslimia vastaan on yhtymäkohtia kristilliseen mytologiaan. Samalla tavoin kuin kristittyjen ristiretkeläisten yhtenä keskeisenä pyrkimyksenä oli Jerusalemin 'vapauttaminen', hindutva-liikkeen tärkeimmäksi symboliseksi teoksi muodostui Raman syntymätemppelin vapauttaminen. Ayodhyan tapahtumilla oli siten eskatologinen merkitys hinduille. Heille Ayodhya ei merkinnyt ainoastaan pyhää paikkaa menneisyydestä, vaan aktuaalista tapahtumaa Visnun tai Raman hallitseman valtakunnan toteuttamiseksi.

Yhteiskunnalliset ja kulttuuriset tekijät messianismin taustalla

Yhteenvetona voisi vielä kiteyttää sen, kuinka alussa hahmotettu messiaanisten liikkeiden yleispiirteet sopivat 'hindutva' -liikkeeseen. 'Laukaisevana'

tekijänä näille liikkeille toimii yhteisön tai yhteiskunnan kulttuuris-taloudellinen kriisi ja tyytymättömyys vallitseviin oloihin. Äkkiä ajatellen tämä sopisi huonosti Intian tilanteeseen: miten hindut, joita on reilut 83 % väestöstä, voivat kokea asemansa uhatuksi? Tämä selittyy kuitenkin sillä, että 'hindutva'-liike on ennen muuta yläkastisten poliittis-kulttuurinen liike. Ja juuri yläkastit ovat viime vuosikymmeninä menettäneet taloudellista ja poliittista valtaa keski- ja alakasteille, varsinkin Pohjois-Intian maaseudulla. Toisaalta Intian suurkaupungit modernisoituvat ja länsimaistuvat nopeasti, ja tässä tilanteessa esiintyy lisääntyvää vieraantuneisuutta ja juurettomuutta erityisesti maalta muuttajien keskuudessa. Heihin 'puree' hindutva-liikkeen yksinkertainen perinteistä hindulaisuutta kunnioittava sanoma.

Edelleen messiaanisisille liikkeille on tyypillistä maailmankuvan jyrkkä kaksijakoisuus: hyvän ja pahan, tämänpuoleisen ja tuonpuoleisen erottelu, samoin kuin pahuutta edustavan vastustajan demonisointi. Tämä kaikki toteutuu hindulaisuuden seemiläistymisprosessissa. Edelleen messianismille on tyypillistä usko radikaaliin kumoukseen. Hinduliikkeessä tämä näkyy uskona hindulaiseen uljaaseen huomiiseen, Raman hallitsemaan valtakuntaan. Entä varsinainen messias? Mainitsin alussa, että messiaan roolissa voi toimia joko karismaattinen johtaja tai joku etujoukko. Hinduliikkeessä kysymys on kysymys nimenomaan jälkim-

mäisestä: varsinkin RSS - järjestö on omaksunut hindujen etujoukkona toimimisen roolin johdattaessaan hinduja ja koko Intiaa uuteen yhteiskuntaan.

Antti Alhonsaari, TT

JUUTTUNUT KIRKKOMME¹

Luonnonlaki: jatkuvuus hidastaa, palaute piristää

Sama luonnonlaki koskee yksityistä ihmistä sekä kaikkia järjestelmiä ja instituutioita. Tämä luonnonlaki on se, että kaksi tekijää taistelee keskenään. Toinen on jatkuvuus; se pyrkii säilyttämään. Toinen on palaute: se pyrkii muuttamaan.

Jatkuvuus tekee elämän helpommaksi. Keittiössä on pannulapulla oma paikkansa, työpöydän ääressä osaa löytää kirjekuoret totutulta paikaltaan. Jokainenhan tietää, miten eksyksissä sitä on, jos joutuu toimimaan vieraassa keittiössä ja vieraan työpöydän ääressä.

Myös instituutiot ja laitokset toimivat paljolti jatkuvuuden varassa. Asioiden käsittely sujuu, kun niihin on totuttu ja useimmille ongelmille on urautunut rutiininomaiset käsittelytavat. Virkamies tietää: Tämänäntyypisen anomuksen käsittelen näin ja näin, tämänäntyypisen taas lähetän eteenpäin yhtäälle ja tämänäntyypisen taas lähetän eteenpäin toisaalle. Armeija ja palokunta kouluttavat miehensä tyyppillisissä tilanteissa soveltamaan sujuvasti kussakin opeteltua menettelytapansa. Sosiaalitoimella on omat vakiintuneet toimintatapansa. Koululaitos sykkii taasaista päivittäistä ja lukukausittaista

menoaan. Ja kirkko... Mutta jätetään kirkko vähän myöhemmäksi.

Jatkuvuus tekee elämisestä ja toiminnasta mahtavan virran, joka kuljettaa vesimassoja, edeten tasaisesti uomassaan.

Jatkuvuuden lisäksi on olemassa toinen tekijä, **palaute**. En tarkoita tällä yksinomaan mielipidetiedusteluja, vaan muutakin: Kaikkia viestejä siitä miten toiminta on sujumassa. Paras esimerkki palautereaktiosta on polkupyörällä ajo. Kun saan viestin, että pyörä kallistuu vasemmalle, käänän etupyörää pikkiriikkisen vasemmalle ja tasapaino palautuu. Pyörällä ajo on jatkuvaa palaute-reaktio -peiliä. Emme sitä huomaakaan, mutta muistamme hyvin sen, miten vaikeaa se aluksi oli opetella. – Elämän taito on myös palautereaktio -peiliä, tämä on todettu sanomalla että kokemuksesta oppii.

Palautteita on mitä erilaisimpia. Koululaiselle on lukukauden lopun to-

¹ Alustus Kriittisen korkeakoulun yleisötilaisuudessa 26.9. 1994

distus palaute, työntekijälle palkankorotus (tai potkut).

Yhteiskunnan yksi ongelma on siinä, että instituutioille on tavattoman vaikeaa keksiä napakoita palautesysteemejä. Oikeastaan ainoa, missä palaute-reaktio -peli toimii, on liikeyritys. Se toimii tuoton varassa. Jos tulee sellainen viesti, että kassakoneen piipahdeltu harvenee, silloin kauppias tietää, että joko on edessä konkurssi tai on äkkiä uudistettava toimintaa. — Luulisi että sodankäynti antaa armeijalle tehokkaan palautteen. Mutta myös armeijassa vaikuttaa jatkuvuuden eli hitauden voima. Erikoisin tapaus tästä on seuraava. Kun vuonna 1939 Saksa aloitti sodan Puolaa vastaan, sen huippu-uudenaikainen armeija panssareineen ja konetuliaseineen sai hämmästykseseen nähdä, miten heitä vastaan hyökkäsi puolalaisten ensimmäisen maailmansodan aikainen ratsuväki. Puolan kenraaleja oli siis pitänyt vallassaan jatkuvuuden voima. Palaute tuli äkkiä ja selvänä – mutta liian myöhään.

Julkisissa laitoksissa, joilla ei ole selvää palautesysteemiä, jatkuvuus, hitaus ja tehottomuus on enemmän sääntö kuin poikkeus. Tästä kärsivät hallintovirastot, koululaitos, sosiaalitoimi ja oikeuslaitos.

Entä kirkko?

Mutta eikö pitänyt puhua kirkosta? Itse asiassa kirkko on tässä ollut puheen alaisena koko ajan. Juuri kirkko on erit-

täin hyvä esimerkki siitä, miten jatkuvuus, hitaus ja tehottomuus pyrkivät saamaan vallan ja miten palautesysteemit toimivat huonosti.

Kirkolla on kolme palautesysteemiä: Havainnot kirkon yleisestä vaikutuksesta, toiminnan osallistumisluvut sekä jäsenmäärä.

Ensimmäinen palautemittari on siis havainnot siitä, millainen on kirkon yleinen vaikutus ja asema yhteiskunnassa. Sehän on selvästi laskenut tasaista vauhtia. Ensimmäinen kirkon merkityksen pudotus lieene ollut 1880-luvulla, toisena seurasi työväen kannan selkiintyminen vuosisadan alussa. Näitä ovat seuranneet joukko sekä näkyviä että huomaamattomia askelia, joissa kirkko on aina joutunut väistymään. Näkyviä oli esimerkiksi kirkon merkityksen väheneminen 60-luvulla.

Näyttää siltä, että kirkko onkylä tämän havainnut, mutta se on ollut jokseenkin avuton. On pyöritelty yleistä termiä 'maallistuminen' ja ihmetelty, että kylläpä se maallistuminen etenee; ja on valiteltu. Ainoa käytössä ollut menetelmä on ollut ajoittain spontaanisti syntyvä protestoituminen. Näin on tehty esimerkiksi aina kun seksuaalinormit ovat astuneet perinnäisistä kirkollisista askelen kauemmaksi.

Toinen palautemittari: kirkon toiminnan osallistumisluvut. Ne ovat laskeneet, mutta tästä palautteesta ei ole huolestuttu. On näet keksitty näennäinen taikakeino, jonka nimi on **toimintamuoto**. Idea syntyi kirkoissa runsaat sata vuotta sitten ja meillä se

tuli seurakuntaelämään sotien välillä, tuli jäädäkseen. On nuorisotyötä, lapsityötä, diakoniatyötä, lähetystyötä, merimieslähetystyötä ja muuta. Nykyisen suomalaisen seurakunnan toiminta koostuu ensi sijassa tällaisten toimintamuotojen pienryhmistä. Mutta tämä ei ole mitenkään kiistaton ratkaisu. Esimerkiksi ortodoksisilla seurakunnilla ei ole paljonkaan "toimintamuotoja". Jos on, ne ovat luterilaisilta opittuja, eikä niillä ole mitenkään keskeistä tehtävää, vaan seurakuntalaisten uskonnollista elämää hoidetaan enemmän muilla tavoin.

Mutta meidän luterilaisissa seurakunnissa toimii tuo piiri- ja pienryhmäryhmä- ja kerhomylly. Se vaikuttaa sen, että pappi näkee aina ympärillään riittävästi kuulijoita eikä näe mitään syytä huoleen. Hänellä on aina joukko, jolle voi sanoa: "Nyt veisaamme virrestä se ja se." Hänen ei tarvitse nähdä totuutta. Totuushan on tämä: Nämä piirit koostuvat pienistä kantajoukoista ja ne ovat häviävän pieni osa siitä jäsenmäärästä, joka seurakunnan kuuluisi tavoittaa.

Kolmas palautemittari on kirkon jäsenmäärä. Suomi on yksi niistä muutamasta Euroopan hitaasta syrjäseudusta, missä suurin osa kansasta kuuluu yhteen kirkkoon. Muita ovat sellaiset kuin Portugali, Kreikka ja Irlanti. Keskeisen Euroopan maissa on jo kauan vallinnut monimuotoisuus, ja kirkon jäsenten osuus väkiluvusta on yleensä meikäläistä paljon pienempi.

Toistaiseksi kirkollisveron maksajia on meillä ollut riittävästi, joten kirkon ei ole tarvinnut vielä hätäntyä. Ennustukseni on, että seuraavan vuosituhannen alussa kirkko saa nähdä, miten siitä otetaan löysät pois. Kirkosta eroaminen jatkuu samansuuntaisena; se on välillä tasaista, välillä tulee nykyisiä alas päin.

Vasta kun jäsenmäärä on laskenut kylliksi, kirkko havahtuu. Ruvetaan yhä enemmän kysymään, mikä oikein on kirkon pääasia ja miten se välittyy. Ehkä seurauksena on se, että itsetutkiskelu lisääntyy, ehkä meille tulee vaatimattomampi mutta syvällisempi kirkko.

Pakoreaktioita

Huonoihin uutisiin ei siis aina tarvitse havahtua. Onhan olemassa tuo toinen keino: Voi ummistaa silmät. Tämän voi myös sanoa näin: Koska huonojen tai uhkaavien uutisten paine on raskas kantaa, on pakko kehittää suojakeinoja kantokyvyn varjelemiseksi.

Paras näistä on se, että valikoi vastaanottamaansa informaatiota. Me kaikki teemme koko ajan näin, ainakin jossain määrin. Kartamme tilanteita, joissa puhalttaa kova vastatuuli, ja haikudumme seuraan jossa ajatellaan samalla tavalla. Tämä tulee haitalliseksi siinä vaiheessa, jolloin todellisuus alkaa käydä etäiseksi. Englannissa on käytössä sanonta 'fool's paradise'. Vaikeasta todellisuudesta voi siirtyä pois rakentamalla itse paremman to-

dellisuuden, paratiisin jossa kaikki on hyvin. Tällä pakoreaktiolla on taipumus vahvistua. Mitä oudommalta todellisuus alkaa näyttää, sitä vahvemaksi tulee oma todellisuus.

Hiljattain ilmestyneessä Teologisen aikakauskirjan numerossa 4/1994 on artikkeli, joka antaa varsin tyypillisen esimerkin. Kirjoittaja, keski-ikäinen teologi ja pappi, kertoo että jatko-opinnoissaan (ilmeisesti 70-luvulla) hän kohtasi yliopistossa uudenlaista opetusta, jonka ideologiaan kuului tähdentää **kirkollisuutta**: kirkon alkuvuosisatojen teologiaa, pappeuden pohdintaa, sakramenttiteologiaa ja muuta selvästikin kirkkoon sisäänpäin kääntyvää. Hän kertoo että tämän löytäminen oli hänelle suuri helpotus. Häntä näet oli painanut 60-luvulla kirkkoon kohdistunut kritiikki, sekä sisä- että ulkopuolelta tullut. Hän "oli tullut jotenkin epävarmaksi kirkosta". Mutta löydettyään uuden kirkkokeskeisen teologian "ahdistavaan tilanteeseen avautui uusi näkökulma". Tämä luultavasti hyvin tyypillinen kehityskulku on tietysti hyvä silläään, mutta se sisältää julki sanomattomana pahan viestin: Kirkkoon kohdistuvat kiperät kysymykset saattoi nyt jättää vastaamatta.

Luterilaisessa kirkossamme on näkyvissä selviä 'fool's paradise' -oireita. Yksi niistä on se, että ammattikummat alkavat sulkeutua sisärenkaiksi. Yhä enemmän papisto keskustelee vain keskenään ja teologia käsittelee vanhoja klassisia teologian sisäisiä kysymyksiä. Sotien jälkeisinä aikoina ja

vielä 60-luvulle asti kirkossa oli keskusteltu yhteiskunnan antamista haasteista ja pyritty etsimään kirkon omasta sanomasta tulevaa antia ajan kysymyksiin. Näiltä pohjilta syntyi muun muassa kirkon yhteiskunnallinen työ ja kirkon perheasian neuvottelupalvelu. Tämä henki ei ole täysin sammunut: Kirkossa on edelleen niitä, jotka käyvät aktiivista keskustelua esimerkiksi ekologian kysymyksistä, kehitysyhteistyöstä ja työttömyyden torjunnasta. Tuntuu kuitenkin, että tämä keskustelu saa parhaan tukensa kirkon kansainvälisistä yhteyksistä. Suuri on niiden kirkon työntekijäin ja teologien joukko, jota kiinnostavat enemmän puhtaasti kirkolliset kysymykset. Näitä ovat esimerkiksi teoreettinen keskustelu kirkon ideologiasta ja siihen liittyvistä pappeus-, piispuus-, sakramentti- ja jumalanpalvelusteologisista kysymyksistä. Viivytään mielellään etäisissä klassisissa kausissa, kuten ensimmäisissä vuosisadoissa ja keskiajassa. Jos astutaan käytännön alueelle, pohditaan mieluummin liturgisia kysymyksiä.

Tämä ei ole suinkaan vain meidän kotoinen kuviomme. Käsissäni on kirja vuodelta 1965, jossa englantilainen teologi Alec Vilder kuvaa samantapaista kehitystä. Englannissa tosin oltiin vuosikymmentä paria meitä edellä.

"Lyhyessä ajassa kasvoi kiinnostus ekumeeniseen liikkeeseen ja kirkkojen yhteyskysymyksiin. Liturgiikkaa tutkittiin ja innokkaasti heitettiin esiin kysymyksiä jumalanpalveluksen muo-

doista ja kaikista siihen liittyvästä. Alettiin keskustella niin sanotusta 'kommunikaation ongelmasta'. Ajateltiin, että siinä **mitä** pitäisi kommunikoida ei ollut mitään ongelmaa. (...) Piispuuden olemus oli ehtymätön kiinnostuksen aihe, samoin kaste sekä kirkon organisaatio ja sen muokkaaminen. Kaikki nämä olivat toisarvoisia kysymyksiä verrattuna niihin, jotka oli koettu polttaviksi vuosisatamme varhaisempina vuosina, pohdittaessa kristillisen uskon puolustamisen kysymyksiä."

Kirkon kaksi hämmästyttä

Uskon, että kirkolla on edessään kaksi hämmästyttä.

Ensimmäinen hämmästyys on tuo, jota edellä kuvasin. Havahdutaan: Tähänastinen touhu on tullut tiensä päähän. Kirkko ei ole halunnut uskoa sitä, että kirkollista ääntä ei enää aikoihin ole kuultu; se ei ole halunnut nähdä, kuinka vähän ja kuinka pinnallisesti se ihmisiä tavoittaa. Mutta viimeistään se sen on uskottava, kun jäsenmäärä alkaa selvästi laskea. Siinä on kirkon ensimmäinen hämmästyys.

Toinen hämmästyys on se, että kirkko, kun se vähitellen on muuttunut vaatimattommaksi ja pienemmäksi, huomaa tulevaisuudelleen tarpeelliseksi. Kehitys on menossa siihen, että ihmiset tekevät yhä enemmän työtä sisäisen elämänsä kanssa. Siksi he tulevat hakemaan kirkoltakin jotain.

Silloin ei enää tarvita niin paljon toimintamuotoja eikä huolta kirkon a-

semasta. Sillä ihmiset, jotka etsivät itselleen ravintoa ja tukea, kääntyvät kirkon puoleen itsestään. Luulen, että koko kulttuurillemme on vähitellen käymässä selväksi tämä vanha totuus: Uskonnon tulee saada elintilansa; muuten ihminen ei pysy tasapainossa.

Ja silloin kirkko havaitsee hämmästyksekseen, että sillä on kuin onkin annettavaa. Sen kokemus hengellisestä elämästä on todellista, aitoa ja koeteltua. Kyllä sitä kannattaa tarjota.

Mikko Telaranta, kulttuurisihteeri

MIES JA NAINEN –JULKINEN JA YKSITYINEN¹

Katsoin viime viikolla dokumentin Playboy -lehden kustantajan, Hugh Hefnerin elämästä. Tarina oli varmasti vain eräs puoli asiasta ja kaunisteltu, mutta siitä huolimatta mielenkiintoinen - ainakin ihmiselle, joka on elänyt suunnilleen saman aikakauden kuin tuo maailmankuulu miestenlehti. Hänen tarinansa on vaikuttava kuvaus oman aikakautemme mahtavimman suurvallan eräästä aivan keskeisestä unelmasta. Hefner itse totesi eläneensä todeksi "amerikkalaisen unelman", American dream. Vaatimattomista oloista kotoisin oleva ihminen nousee omin avuin suunnattomaan rikkauteen, yltäkylläisyyteen ja maalliseen hyvinvointiin.

Hefner tulkitsee oman unelmansa toteutumista myös yleisenä amerikkalaisen **miehen** haaveen toteutumisena. Materiaalisen vaurauden ohella tuohon unelmaan kuuluu lapsekas miehinen toive olla jatkuvasti kauniiden, eroottisten ja amerikkalaisittain seksikkaitten naisten ympäröimänä. Hän halusi jopa toteuttaa elämässään koko ihmiskunnan eräänlaisen perimmäisen kaipuun ilmauksen: rakentaa kotinsa ympärille suojattu Eedenin puutarha, johon hän hankki eksoottisia lintuja, apinoita ja muita eläimiä kirjaamaan kaiken yltäkylläisyyden keskellä.

Playboy ei tietenkään ole koko Amerika, mutta siinä kiteytyy jotakin olennaista tuosta supervallasta. Ja Amerikassa puolestaan kiteytyy jotakin olen-

naista koko läntisestä maailmasta ihanteineen ja arvoineen. Jos ilmiötä ajattelee miehen kannalta, on se melko hämmästyttävä. Oman aikamme miesten seksuaaliset kuvitelmat lienevät melko samanlaisia kuin kaikkina aikoina. Kun sanotaan, ettei miehillä ole päässään kuin yksi asia, niin siinä kai sanotaan jotakin olennaista miehestä. Mutta harva mieskään voisi kuvitella, että hänen salaiset haaveensa voisivat olla se aines, jonka varaan voisi pystyttää miljardiomaisuuden. Vain Amerikassa on mahdollista, että kaikkein yksinkertaisin ja tavallisin miehinen eroottinen unelma tuottaa kapitalismin päämäärän raha-imperiumista.

¹ Alustus Kriittisen korkeakoulun yleisötilaisuudessa: Nainen islamissa - kuningatar vai kynnysmatto?

Sukupuolikysymys maailmankatsomuksellisenä kysymyksenä

Tämä on yleisemminkin mielenkiintoinen ilmiö. Aatehistoriallisesti Amerikka edustaa puhtaimmillaan sitä suuntausta, jota kutsutaan liberalismiksi. Liberalismissa oman edun tavoittelu, yksilön hyvän tavoittelu, yksilön voiton tavoittelu, on samaistettu yleiseen etuun. Liberalismin mukaan vain se, mikä sytyttää yksilön todelliseen innostukseen voi tuottaa tuloksenaan yhteistä etua. Heffneriä innosti yksi asia: nainen seksuaalisena olentona, ja tuon kyltymättömän intohimon kautta hän toteutti taloudellisen menestystarinansa.

Meillä Suomessa ja pohjoismaissa liberalismi ei ole koskaan saavuttanut aatteena valtasuuntaa, me edustamme toisenlaista aatteellista taustaa. Meillä moraalinen ja yhteisvastuullinen toiminta on selvästi erotettu oman edun tavoittelusta. Siksi meillä on luotu vahva valtiokoneisto, jonka tehtävä on ajaa yhteistä etua, pitää huolta siitä, että vahvemmat eivät tallaa jalkoihinsa heikompia. Meillä on ajateltu, että ilman tällaista valvovaa valtiota ei yhteiskunnallinen oikeudenmukaisuus toteudu. (Hyvä esimerkki tästä on vuodenvaihteessa voimaan tullut uusi terveydenhuoltolaki, joka ei sisällä säädöksiä esim. vainajan tuhkan käsitteystä. Arkkipiispa John Vikström puuttui asiaan ja totesi: "On yhteiskunnan vastuulla valvoa, että ihmisen ruumista ja tuhkaa kohdellaan niiden arvon mukaisesti." Minustakin on selvää, että ihmisen ruumista ja tuhkaa kohdellaan niiden

arvon mukaisesti, mutta onko itsestään selvää, että tämän valvomisen vastuu kuuluu yhteiskunnalle?)

Tämä aatehistoriallinen kysymys ei tietenkään suoranaisesti liity tämän illan teemaamme, mutta puhun siitä silti siksi, että perusnäköykseni mukaan on korostettava sukupuolikysymyksen laaja-alaisuutta. Kysymys miehen ja naisen asemasta on itse asiassa paljon laajempi ja syvempi maailmankatsomuksellinen ja elämää määrittävä kysymys kuin pelkkä tasa-arvon kysymys. Tämän voi jokainen todeta nyt, kun meille perinteinen sosiaalivaltion ihanne on murenemassa ja ns. kovat arvot ovat nousemassa etualalle. Samalla huomaamme, että yhä useammin joudumme keskusteluun miehen ja naisen asemasta yhteiskunnassa (ajetaanko "naista takaisin hellan ääreen"). Tähän asti pohjoismaisessa keskustelussa on ollut leimallista yhden asian ajaminen ja vaaliminen: hyvinvointivaltio on pitänyt huolen yleisestä hyvinvoinnista ja kansalaiset voivat kukin keskittyä oman viiteryhmänsä etujen ajamiseen. Nyt on ainakin jollakin tasolla tultu tämän tien päähän, ja yhteiskunnallista ilmapiiriä vaivaa selvä mutta syvä hämmennys. Valtio ei enää kykenekään kantamaan vastuuta kaikesta, vaikka yhä useampi on elämässään juuri valtiosta riippuvainen. Visioita tulevaisuudesta ei juuri kukaan uskalla tai osaa esittää.

Länsimainen unelma

Tuota Playboy-ohjelmaa katsoessani jänmiettämään tämän amerikkalaisen tai län-

simaisen unelman laatua ja sisältöä. Onko se haaveena ja tavoitteena maailmassa uusi? Äkkiseltään olisi helppo sanoa, että se on uusi, sillä länsimaailma elää syvää materialismin aikaa, jossa rahasta on tullut ainoa arvon mitta. Mutta luulin että historioitsija miettisi pitkään, ennen kuin olisi valmis allekirjoittamaan tämän väitteen. Se on ilmeisen totta, että länsimaat ovat tuottaneet puhtaasti maallisen yhteiskunnan - siitä huolimatta, että dollarissa lukee "In God we trust". Uskonto on meille yksityisasia. Maallistunut ja jumalaton yhteiskunta on ilman muuta poikkeus koko maailman kulttuurihistoriassa. Mutta maallisen mammonan ihannoitiin, jopa sen intohimoinen kahninta ei tietenkään ole maailmassa uusi ilmiö. Yhtä vanhaa perua on myös naiskauneuden samaistaminen vaurautteen ja yltäkylläisyyteen: Raamatun Salomon on legendaarinen haluno viisauudessaan ja oikeudenmukaisuudessaan, mutta samalla myös suunnattomista rikkauksistaan sekä 700 kuninkaallisesta vaimostaan ja 300 sivuvaimostaan (1 Kun. 11:4). Luvut voivat toki olla raamatullisen liioittelevia, mutta ne osoittavat, että naiskauneuden suuri määrä ilmentää hallitsijan valtaa, kykyä, viisautta ja rikkautta, eivätkä nämä seikat ilmeisesti ole mitenkään ristiriidassa uskonnon kanssa.

Monella tavalla Heffnerin toteuttama paratiisillinen puutarha sulottariensa ympärille on hyvin samanlainen kuin islamilaisessa mielikuvamaailmassa esiintynyt puutarhan ajatus. Itse asiassa juuri Islamin maailmassa ajatus yltäkyllä-

laisesta puutarhasta gasellisilmäisine kaunottarineen on saanut kaikkein runsaimmat muotonsa myös todellisuudessa. Sen sijaan meillä länsimaissa puutarhatkin haluttiin jollakin tavalla kuohia geometrisiksi sommitelmiksi (Versaille), joissa sensuaalisesta yltäkylläisyydestä on jäljellä korkeintaan sievistelevä keimailu. Tämä olisi jo yksinään oman keskustelunsa arvoinen aihe, mutta en siihen nyt ehdi syvemmin mennä. Tässäkin haluan vain osoittaa, että kysymykset aistillisuudesta, ihumisen ja luonnon suhteesta, liittyvät myös aivan olennaisesti siihen, miten arvostamme ja ajattelemme miehestä ja miten naisesta sekä näiden keskinäisestä suhteesta.

Länsimaissa on ollut pitkään valalla miehistä järjestävää rationaliteettia korostavat ihanteet. Tämän ihanteen mukaisesti me haluamme hallita kaiken, me haluamme ennakoita ja selittää - tästä oli hyvä esimerkki Estonia -turna, jossa visiirin muttereita ja mekaniikka pohdittiin loputtomiin, aivan kuin se olisi meidän tapamme tehdä surutyötä. Tällaisessa järjellisyiden ihanteessa laskennallisuus on kaikkein keskeisimmässä asemassa: turvallisuuskin voidaan laskea. Silloin on myös luonnollista, että raha on selkein arvon mitta: rahaa ainakin voi laskea. Tämä maskuliininen järjestys ja toiminnallisuus ovat alistaneet päämääriinsä luonnon moninaisuuden ja yllätyksellisuuden, ennustamattomuuden: piirteet, jotka ovat maskuliiniselle järjellisyydelle pelottavia ja tuntemattomia, irrationaalisia. Näin voi sanoa, että länsimaaisessa elämäntavassa maskuliiniset ja

feminiiniset arvot ovat epätasapainossa ja tähän heijastuu kaikilla tasoilla tämän hetken maailmassa.

Vaikka Heffnerin toteuttama aistillisuutta korostava unelma on lähellä islamilaisen maailman mielikuvia, on hänen tapauksessaan eräs aivan selkeä piirre, joka tekee koko unelmasta Islamin näkökulmasta virheellisen. Tuo piirre liittyy aivan keskeisesti juuri naiseen.

Privatisoitu ilolintu ja julkinen alastomuus

Playboyn naisihanne on julkinen, julkisesti sulonsa paljastava puputyttö, tuote. Mikään ei voisi olla enemmän ristiriidassa islamilaisen naiskäsitteen tai yhteiskuntakäsityksen kanssa. En väitä, että Heffner olisi propagoinut ilotyttöjen puolesta, ei ollenkaan. Hänen sanomansa oli pikemmin se, että kuka tahansa "naapurin tyttö on sensuaalinen ja seksuaalinen". 50-luvun länsimaaisessa siiveyskatsannossa tämä oli radikaali ja kokonaan uusi tapa lähestyä seksuaalisuutta. Pikemmin tunnuttiin ajateltavan niin, että kunniallinen ihminen ei ole seksuaalinen olento, seksuaalisuus oli tabu ja siihen liittyi pikemmin likaisuus kuin aisti-ilo. Mutta Heffnerin nainen on jollakin merkillisellä tavalla yhtäaikaan privatisoitu ilolintu ja täysin avoimesti julkisuteen tuotu alastomuus; kuka tahansa nainen kenen tahansa miehen katseen ja halun kohteena, ts. julkinen nainen.

Tämä käsitys, joka ei tietenkään edusta jokaisen länsimaisen ihmisen naiskäsitystä, on varmasti pohjalla siinä

avoimessa halveksunnassa, johon islamilaisessa maailmassa törmää länsimaisuutta kohtaan. Julkisuteen saatettu naisuus merkitsee yhteiskunnallista rappiota, moraalien tappiota ja naisen alennustilaa. Näin tavallinen muslimi ajattelee länsimaaisesta yhteiskunnasta ja sen naiskäsituksesta. (Puuttumatta ollenkaan siihen, että meidän langanlaiha naisihanteemme on myös aivan toinen kuin idän maailmassa vallalla oleva rehevä naisihanne.)

Minusta tämä asetelma on monella tavalla kiinnostava. Länsimaissa Heffnerin lanseeraama puputyttö -käsite on alusta alkaen herättänyt voimakasta vastustusta etenkin naisliikkeiden mutta myös uskonnollisten piirien sekä "puhdasmielisten" amerikkalaisten keskuudessa. Mutta Playboyn menestystarina kuitenkin edellytti syntyäkseen juuri puritaanisen ja ahtaan seksuaalikielteisen moraalien, joka lännessä oli vielä 40-50-luvuilla vallassa. Ilman ahdasmielisyyttä ei voi syntyä tarvetta vapautua siitä. Playboyn konsepti rikkoi räikeällä tavalla tämän ahtauden ja aiheutti tietysti mediahysteriassa elävässä maailmassa herkkulaisen skandaalin, joka sitten nosti lehden myyntiluvut hetkessä huimiksi.

On vaikea sanoa mikä on syytä ja mikä seurausta - kenties se on tarpeeton - mutta on ilmeistä, että juuri naisen asema on länsimaissa muuttunut viimeisen sadan vuoden aikana ratkaisevasti. Tuona aikana nainen on tullut kaikilla foorumeilla voimallisesti julkisuteen. Nainen on ollut vapautuksen airut, mutta samalla myös seksuaalisuus on

vapautunut ja tullut julkisuuteen seksiteollisuutena, joka pyörii miljardeillaan aivan siitä riippumatta mitä itse kukin ajattelee sen "mies-" tai "naiskuvasta". Eikä kyse ole vain seksiteollisuudesta: ylipäättään kiinnostuksemme saada julkisuuteen kaikkea mahdollisimman yksityistä ja intiimiä on tarkemmin ajatellen lähes sairaalloista.

Eroottisuus islamissa

Islamilaisessa maailmassa taas yltäkyläisen sensuaalisuuden sävyttämät mielikuvat ovat kautta historian olleet olennainen osa arjen perinnettä. Jokainen, joka on lukenut 1001:n yön tarinoiden sensuroimattomia versioita tietää tämän. Tarinat suorastaan tihkuvat eroottista latausta kaikilla mausteilla, eivätkä jätä sen enempää nais- kuin miespuolisikaan kuulijoita kylmäksi. Seksuaalisuus ja eroottinen veto ovat kiehtovaa elämänaluetta; Jumala on ne sellaiseksi tehnyt ja miten voisi ihminen vastustaa sitä, minkä Jumala on säätänyt! Tämä asenne näkyy vanhassa kulttuurissa kaikessa: aistillisuus näkyy ja tuntuu kaikessa, vaikka se ei olekaan julkista ja avointa. Tuoksuvan puutarhan tai Kama Sutan aistillisuuden rinnalla Playboy'n maailma tuntuu jotenkin perin proosalliselta ja pinnalliselta.

On totta, että jokainen muslimi tietää, ettei 1001 yön tarinat suinkaan edusta "islamilaista" kirjallisuutta - kaukana siitä! Itse asiassa ne eivät edusta edes kirjallisuutta, eikä niitä perinteisesti ole teoksina julkaistukaan. Mutta sitäkin

enemmän ne ovat olleet ja heijastavat arjen kertomusperinnettä, joka sellaisena kumpuaa suoraan arjen mielikuvituksen maailmasta. Kerrottuina tarinat eivät varsinaisesti ole julkisia. Niitä kuulee vain pieni kertojan ympärille kertynyt joukko, ja alunperin vain hallitsija Shāhridzar, jolle viisas Sheherazade kertomuksiaan ilta toisensa jälkeen kertoi.

Itse asiassa ero Playboy'n naiskäsitöksen ja islamilaisen naiskäsitöksen välillä ei koske ollenkaan seksuaalisuutta. Jos Heffner halusi osoittaa, että seksuaalisuus on ihmiselle suuren ilon lähde, että se on muodoltaan rikasta ja moninaista ja että siitä nauttiminen on kaikkea muuta kuin synnillistä, niin tässä ei olisi mitään ongelmaa Islamin kannalta: sitähän seksuaalisuus juuri on. Ongelma koskeekin julkisen ja yksityisen suhdetta.

Julkinen ja yksityinen islamissa

Tämä erottelu julkiseen ja yksityiseen on eräs kaikkein keskeisimpiä Islamin korostamia jaotuksia. Jokainen muslimi pohtii vakavasti tähän liittyviä kysymyksiä ja jokainen islamilainen yhteiskunta on voimallinen kannanotto näihin kysymyksiin: mikä on julkista ja mikä yksityistä, mikä avointa ja näkyvää, mikä taas salattua ja kätkeytyä; mikä ulkoista ja mikä sisäistä. Islam tekee nämä jaot selvästi ja se vastaa niihin aivan tietyllä tavalla.

Ilman tämän jaottelun perusteellista pohdintaa ei myöskään voida vastata

siihen, mitä nainen tai mies ovat Islamissa.

Ensimmäinen ja kaikkein luontevin vastaus tähän kysymykseen on tietysti se, että nainen ja mies ovat ihmisiä. Koraanin mukaan molemmat on luotu Yhdestä sielusta. Siksi uskonto koskee niin kuuliaisia miehiä kuin kuuliaisia naisia. Tämä on pääperiaate, jonka varassa muut kysymykset viime kädessä ratkaistaan. Tämä periaate määrittää ihmisen suhteessa Jumalaan ja ihmisen suhde Jumalaan on puolestaan ihmisen suhteista ensimmäinen ja tärkein.

Toiseksi tulee selvittää ihmisten suhde toisiinsa monella tasolla. Mikä on miehen ja naisen suhde, vanhempien ja lasten suhde; perheiden suhde toisiinsa ja lopulta koko yhteiskuntaa hallitseva yleinen suhtautuminen lähimmäiseen, joko yksilön suhde omaan ihmisyyhteisönsä. Näihin kaikkiin ihmissuhteisiin tulisi löytää sellainen ratkaisu, jonka mukaisesti elämällä ensimmäinen suhde, ihmisen ja Jumalan välinen suhde, voi otollisimmin ja hedelmällisimmin toteutua.

Jos katsoo mitä tahansa perinteistä Islamin kaupunkia, niin niissä tunnistaa aivan selvät yhtenäiset piirteet. Kaupungit ovat ulospäin suljettuja, virikkeettömiä ja yksitoikkoisia - joskin myös mittasuhteiltaan ihmisläheisiä. Sen sijaan sisäänpäin mentäessä on tilanne päin vastoin: kodit avautuvat avoimille sisäpihoille, joissa solisee suihkulähde ja kukat kukkivat kilpaa taidokkaiden mosaiikkikoristeiden kanssa.

Kaduilla naiset kulkevat kokonaan verhottuina - kuten miehetkin - mutta kotioiloissa he voivat vaikka tanssia vatsatanssia. Kaupungeissa toteutuu selvä jako ulkoiseen ja sisäiseen. Julkinen on ulkoista, yksityinen on sisäistä. Vaatteet eivät ilmennä kantajansa persoonaa, vaan ne peittävät sen. Pällepäin näkyvä on julkista ja siksi tasaisen väritöntä ja vinkkeetöntä. Sen sijaan sisäisyydessä kukkii värikylläisyys ja runsasmuotoisuus - myös nais-ihanteessa! Tällainen kaupunkikuva poikkeaa olennaisesti länsimaisesta ihanteesta, jota pikemmin kuvaa julkinen näyttävyys.

Samalla voi todeta myös sen, että julkisen sektorin osuus on perinteisessä islamilaisessa yhteisössä lähes olematon. Keskeinen syy tähän on siinä, että yhteiskuntajärjestys ei perustu ihmisen sääntämiin lakeihin vaan yleisesti tunnettuun ja sisäisesti velvoittavaan käsitykseen oikeasta ja väärästä toiminnasta. Siksi julkisen ja yksityisen suhde on perinteisessä islamilaisessa maailmassa aivan toinen kuin meillä.

Kaupungit on jaettu ulkoiseen ja sisäiseen ja nämä puolestaan karkeasti ottaen niin, että ulkoinen on miehen, sisäinen naisen valtakunta. Torit ja markkinat ovat miesten aluetta. Koti puolestaan edustaa sisäistä ja intiimiä maailmaa, naisen maailmaa. Sen enempää koti kuin nainen eivät voi olla julkisia. Mutta näin jaettuna myös seksuaalisuus liittyy vain kodin sisäiseen maailmaan. Se ei kuulu toreille eikä markkinoille. Kumpikaan sukupuoli ei esiinny julkisuudessa sukupuolilientona. Sen sijaan

sisäisyydessä nainen on nainen ja mies mies: heidät on luotu toinen toiselleen peitteeksi, kuten Koraani sanoo.

Mieheys ja naiseus islamissa

Elhkä yleisin virhearvio Islamin nais- ja mieskäsitystä pohdittaessa on se, että kuvitellaan kyseessä olevan vain sukupuolikysymys, joka sitten voidaan noin vain arvioida miestä tai naista alistavaksi tai ylentäväksi. Islamin kannalta näin ei ole. Kanta mieheyteen ja naiseuteen on pikemmin maailmankatsomuksellinen näkökulma, jonka varassa lepää paljon. Se, mitä miehuus tai naiseus ovat, määrittää keskeisesti ihmisen olemassaolon ja yhteiskunnallisen yhteiselämän muodot.

Uskontona Islamia leimaa realismi. Asiat ovat niin kuin ne ovat: tuli polttaa, vesi on märkää, ilma kuivaa ja maa kiinteätä. Ihmisen suhteen asiat ovat niin, että meitä esiintyy pääosin kahta tyyppiä, nainen ja mies. Nämä puolestaan pääsääntöisesti tuntevat vetoa toinen toistaan kohtaan. Vapaasti vaikuttaessaan tämä vetovoima johtaa yhä tiiviimpään kanssakäymiseen, ihastumiseen ja pyrkimykseen seksuaalisesta täyttymyksestä. Naiset haluavat miestä ja miehet naista. Tästä puolestaan on pääsääntöisesti se seuraus, että syntyy lapsia, jotka tarvitsevat tietyt elinehdot selvitäkseen hengissä. Lapsiakin on aikuisten lailla kahta tyyppiä, tyttöjä ja poikia. Näin olemassaolo jatku sukupolvesta toiseen.

Koska nämä ovat realiteetit, on seuraava olennainen asia löytää sellaiset yhdessäolon muodot, joissa tämä sukupolvien ketju voi suotuisimmin jatkua. Tulee muodostaa käsitys ja yhteiset pelisäännöt siitä, miten miehet ja naiset elävät keskenään lastensa kanssa niin, että kaikilla on suotuisimmat olosuhteet olla ja elää juuri sen mukaisesti, mitä kukin on: nainen naisena, mies miehenä, tytär tyttärenä ja poika poikana.

Tämä on olennainen lähtökohta yhteiskunnallisen hyvinvoinnin synnyttämiseksi, sillä päämääränä ei ole vain neutraali yhteiskunta vaan nimenomaan ihmisyyhteisö ja yhteiselämä.

Tämä on tietenkin ideaalinen yhteiskunta, jollaista ei ole toteutuneena, mutta Islamin mukaan sellaiseen tulee pyrkiä. Uskonto kehottaa ihmistä paneumaan parenunaksi, oikaisemaan vääryyksiä ja kulkemaan päivänsä liikoja huomisesta murehtimatta.

Kun edellä sanoin, että sukupuolikysymys on luonteeltaan maailmankatsomuksellinen, niin se tarkoittaa myös sitä, että tuo kysymys kuuluu keskeisesti kysymykseen olemassaolon tarkoituksesta. Mies on eräänlainen vastaus kysymykseen elämän tarkoituksesta, nainen on hieman toisenlainen vastaus. Yhdessä nämä kaksi antavat koko vastauksen, joka on yksi: elämä itse.

Lonely Hearts Club? - Kriittisen korkeakoulun yleisötilaisuuksissa kävijöiden profiili

Syksyllä 1994 suoritettiin ensimmäistä kertaa selvitys siitä, keitä Kriittisen korkeakoulun yleisötilaisuuksissa käy. Neljässä eri tilaisuudessa tehtiin osallistujille kysely, jossa tiedusteltiin sekä tilaisuuksissa kävijöiden mielipiteitä että heidän taustatietojaan. Tilaisuudet olivat: Miehen ja naisen itsetunto (24.10.), Jälleensyntymisen ajatus - puolesta ja vastaan (31.10), Suomalainen isä (7.11) ja Maahanmuuttajien integroituminen Suomeen (14. 11.). Vastauksia saatiin 215 (N=215). Kaikki tilaisuuksiin osallistuneet eivät täyttäneet lomaketta.

Sukupuolijakauma ja siviilisäät

Naisia tilaisuuksissa kävijöistä oli 79.1 % (170) ja miehiä 20,9% (45). Tämä vastaa hyvin vapaamuotoisen aikuiskoulutuksen yleistä trendiä, jonka mukaan n. 80% osallistujista on naisia.

Naimattomia heistä oli 52,4% ja naimisissa 37,6% ja avoliitossa eli 10%. Koko väestössä naimisissa olevia on 56,6% ja avoliitossa olevia on 14,9%. Naimattomien osuus on siis yleiseen väestötilastoon verrattuna keskimääräistä suurempi.

Kävijöiden sosiaalisista suhteista haluttiin tietää lähinnä kotona asuvien lasten määrä. Ajateltiin, että lasten kotonaolo saataisi olla yksi tekijä osallistumattomuuteen. Jotkut viittasivatkin osallistumisen esteitä kysyttäessä lastenhoito-ongelmiin. Osallistujista 25,9%:lla oli yksi tai useampi lapsi, joka asui (vielä) kotona.

Koulutustaso ja amunatti

Akateemisen tutkinnon suorittaneita osallistujista oli selvä enemmistö 37,6%. Opistotason tutkinnon oli suorittanut 20,2 prosenttia. Koko väestössä 1992 tilaston mukaan akateemisen tutkinnon suorittaneita oli 10,7 prosenttia. Tosin pääkaupunkiseudulla prosenttiosuus on suurempi. Siitä huolimatta voidaan sanoa yleisötilaisuuksiin osallistujien olevan keskimääräistä korkeammin koulutettuja.

Yleisötilaisuuksiin osallistujat ovat ammattiluokituksen mukaan erittäin harvoin työntekijöitä tai yrittäjiä (yhteensä 3,6%). Kaikkein todennäköisimmin kävijä on toimihenkilö ns. alempi tai ylempi toimihenkilö - rajanveto tässä on jokseenkin epämääräinen (48,2% osallistujista). Merkittävän osan muodostavat myös eläkeläiset (17%) ja opiskelijat (21,1%). Jälkimmäisten osuutta hieman ehkä vääristää koululaisten osuus: ryhmä koululaisia oli eräässä tilaisuudessa suorittamassa laiminlyötyjä koulutunteja - mikä sinänsä on ollut opettajalta hyvä oivalus.

Ikä ja asuinpaikka

Kymmenluvuittain luokiteltuna suurin ikäryhmä tilaisuuksissa on 40-49 vuotiaat (23,1%). Muuten tilanne on hämmästyttävän tasaisen moni-ikäinen: 10-19 vuotiaat 10,6%; 20-29 vuotiaat 13,5%; 30-39 vuotiaat 18,8%; 50-59 vuotiaat 14,9%; 60-69

vuotiaat 14,4%; 70-79 vuotiaat 3,8% ja yli 80 vuotiaat 1%. Jos vanhempaa ikäluokkaa yhteenlaskee, niin yli 60 vuotiaita tilaisuuksissa kävi 19,2%. Nuoremmassa päässä alle kolmikymppisiä oli yhteensä 24,1%.

Kävijöistä 66,7% oli helsinkiläisiä, Espoosta kävi 14,6%, Vantaalta 9,6% ja muu, eli lähinnä Porvoo, Hyvinkää, Kerava oli yhteensä 9,1%. Tulos on hiukan yllättävä. Nopeasti ajatellen olisi voinut luulla helsinkiläisten osuuden olevan suurempi.

Osallistumisperuste ja esteet

Useimpien osallistumisperuste on teema eli tilaisuuden aihe. Tosin moni mainitsee käyntinsä syyksi myös ammatillisen kiinnostuksen tai molemmat nämä syyt yhdessä. Erittäin harva ilmoittaa perusteekseen osallistumiselle esitelmöitsijän.

Esteet osallistumiselle ovat luonnollisesti kirjavia. Tärkein syy, joka useimmin mainittiin, oli ajan puute. Tähän läheisesti liittyvä este oli työ ja opiskelu. Nämä yhteensä muodostivat jo n. 45% esteistä osallistumiselle. Toiseksi suurin ryhmä oli kirjava "muu" ryhmä. Siinä ihmiset lähinnä soimasivat itseään ja pitivät pahimpana esteenä omaa laiskuuttaan. Vähäisempiä mainintoja saivat: aiheen kiinnostamattomuus, matka (kauempaa tulevat), sali (jotkut mainitsivat Porthanian huonon ilmanvaihdon ja täpötyden salin), joillekin este oli ollut myös informaation puute.

Käyntikerrat ja tilaisuuksien tärkeys

Haluttiin myös tietää kuinka paljon ns. vakituksia asiakkaita tilaisuuksissa käy. Selvi-

tyksen mukaan 61,5 prosenttia oli käynyt vain yhdessä tilaisuudessa. Kahdessa tilaisuudessa oli käynyt 18,8%, kolmessa 11%, neljässä 8,7%. Vakioasiakkaita siis käy, mutta heidän osuutensa oli yllättävän pieni. Toisaalta saattoi olla, etteivät he viitsineet vastata samaan lomakkeeseen toista kertaa.

Tilaisuuksia pidettiin varsin tärkeinä. Erittäin tärkeänä tai tärkeänä tilaisuuksia piti 79,9%. Vähämerkityksisinä tilaisuuksia piti vain 1 prosentti osallistujista.

Yhteenvedo

Jos halutaan luoda pinnallinen ja yleistävä kuva tyypillisestä yleisötilaisuuksissa kävijästä, on hän todennäköisimmin (moodiarvoina arvioiden) nainen, iältään 40-49 vuotaa, akateemisen koulutuksen saanut, asuu Helsingissä, on alempi toimihenkilö, naimaton (luokka sisältää myös eronneet ja lesket), eikä hänellä ole (enää) kotona asuvia lapsia. Hän pitää tilaisuuksia kiinnostavina ja on nimenomaan kiinnostunut temasta. Hän käy vain yhdessä tilaisuudessa ja häntä vaivaa aikapula.

Esko Paakkola

Jeesuksia ja muutakin

Raimo Harjula & Ilkka Pyysiäinen (toim.): Kuka Jeesus? Helsinki: Yliopistopaino 1995, 170 s.

Teos on hauska (!) kokoelma kirjoituksia, jotka lähestyvät hyvin erilaisista näkökulmasta kulttuurimme erästä keskushahmoa, Jeesus Nasaretilaista. Tämän pääjuonen ja -kysymyksen ohella siinä on monia sivujuonia.

Jeesus on sikäli arvoituksellinen henkilö, että hänen elämästään ei ole paljon tietoja, ja ainakin osaan niitä tietoja, joita on olemassa esimerkiksi evankeliumeissa, on pakko suhtautua varovaisesti epäillen. Siksi hänen hahmonsaa on voinut olla vapaan myytin muodostuksen kohde. Teoksen keskeinen teema onkin tarkastella erilaisia jeesuskuvia, jotka ovat syntyneet eri yhteyksissä ja eri motiiveista - ja kuvat näyttävät olevan todella kirjavia.

Teoksen alussa Ilkka Pyysiäinen luonnosteleo johdannoksi kysymyksen Missä hän on nyt? Toinen teoksen toimittaja Raimo Harjula avaa näkymiä siihen, miten lähetystyön sanoma sulaa yhteen afrikkalaisten oman kulttuuriperinteen kanssa ja miten näistä aineksista rakentuu afrikkalaisten jeesus- tai jumalakuva. Kotoisempi on Irma-Riitta Järvisen kuvaus Karjalan jumalasta eli kristillisten ainesten kutoutumisesta yhteen karjalaisen kansanrunouden ja satuaineksen kanssa. Kun afrikkalaisella Jeesus on muun muassa Pyhän Heimon Suuri Päälikkö, niin Karjalasta löytyy Naurava Jeesus, joka nauraa tietävää, kaiken näkevää naurua.

Lasse Halmeen artikkelissa Jeesus seikkailee rock-lyriikassa. Näissä yhteyksissä Jeesus ei välttämättä tule aina esiin hartaana hahmona, vaan palvelee myös nuorta uhoa ja kuvastaa nykyaikaista elämänmuotoa. Mark-

ku Envall tuo esiin joitakin esimerkkejä kaunokirjallisuuden jeesushahmoista. Marko Latvanen tarkastelee eräitä elokuvataiteen luomuksia, joissa jeesusteemaa kehitellään monesti peitetymmin jonkin sankarin tai antisankarin hahmon kautta. Juoni voi rakentua enemmän tai vähemmän suoraan kärsimyksen, uhrin ja kuoleman teemoille, mitä ovat meille tuttuja varsinaisen Jeesuksen elämästä.

Matti Myllykoski tarttuu varsin tärkeään aiheeseen, kun kuvailee sitä, miten kansallissosialismin omaksuneet teologit rakensivat jeesuskuvaa, joka sopi arjalaiseen ihmis käsitykseen. Jeesusta voidaan näin todella käyttää ikään kuin omiin tarpeisiin. Kuten muistakin artikkeleista käy ilmi, jeesuskuvat ovat pitkälti kulttuuritaustan, toiveiden, uhon, unelmien, pelkojen ja vallanhimon luomuksia.

Mielenkiintoista on nähdä välähdys muslimien maailman- ja jeesuskuvaan, joka ensisijaisesti on syntynyt koraanin huomautuksista tästä henkilöstä, joka muslimille on lähinnä vain profeetta, Jumalan sanan välittäjä, yksi Jumalalle läheisistä, mutta ei varsinaisesti kristillisessä mielessä Jumalan poika. Mikko Telaranta tuo esiin muutamia teemoja, jotka erottavat kristityt ja muslimit toisistaan.

Elina Vuolan artikkeli Voiko mies pelastaa naisen? Feministiteologian Jeesus poimii tarkasteltavaksi muutamia kysymyksiä, jotka liittyvät Jeesuksen sukupuoleen ja ylipäätään teologisen terminologian ja vallitsevien asenteiden miehisyteen. Kimmo Ketola puolestaan tarkastelee lyhyesti niitä paradoksaaleja tilanteita, joihin Jeesus asetti muun

muassa fariseukset nokkelilla vastauksillaan. Evankeliumien eräissä kohtauksissa Jeesus yritettiin saada puhuttua ansaan, mutta lopputulos oli usein, että ansan virittäjät poistuivat hämmentyneinä tai suuttuneina pois paikalta.

Kaksi teoksen viimeistä artikkelia liittyvät enemmän kuin muut perinteisiin akateemisiin tai tieteellisiin perinteisiin. Veikko Anttonen etenee pyhän kategorian tarkastelusta kysymykseen siitä, kuinka kristillisyyden piirissä nousee esiin yksilöllisyyden ja vahvan minän korostus, kun itämällä on enemmän ihanteena minättömyys. Juha Siltala tarkastelee tavallaan samaa teemaa körttiläisten jeesuskuvasta käsin. Onko kyse minän e-

heyttämisestä vai vanhan minän kuolemasta? Mihin tarvitaan vahvaa minää? Täytyisikö minän murtua?

Teoksen artikkelit ovat lyhyitä, eikä niiden yhteinenkään sivumäärä ole kovin suuri. Niiden motiivit ja taustat ovat kovin erilaiset, niin että niistä tulee varsin kirjava kokonaisuus. Mielenkiintoisia ne ovat kaikki omalla tavallaan ja juuri niiden kirjavuus tekee teoksesta värikästä ja jopa hauskan luettavaa, vaikka teemat sinänsä ovat varsin vakavia. Teoksen taitto on harvinaisen epäonnistunut.

Kari E. Turunen

Tajunnan itsepuolustus

Lauri Rauhala: Tajunnan itsepuolustus. Yliopistopaino: Helsinki, 1995. 171 s.

Lauri Rauhala on suomalaisen humanistisen psykologian uranuurtajia. Hän on edustanut harvinaisella selkeydellä omaa linjaansa, joka viime vuosina on saavuttanut uutta vankuutta nuorempien tutkijoiden väitellessä tämän paradigman puitteissa.

Uudessa kirjassaan Rauhala puolustaa kiivaasti inhimillisen tajunnan olemassaoloa. Kirjan nimi "Tajunnan itsepuolustus" jo kertoo hänen vakaan näkemyksensä tajunnan itsestäänselvyydestä, sillä eihän olematon voi puolustaa itseään.

Tajunta-käsitteen pohtimisen Rauhala aloittaa hakemalla käsitettä kansainvälisestä kirjallisuudesta ja toteaa sen olevan täysin hukassa. Englannin, ranskan ja saksan kielissä ei ole selkeää sanallista vastinetta tajunnalle.

Syy tajunnan puolustamiseen selviää ns. kognitiotieteiden joidenkin suuntausten pyrkimyksestä mitätöidä tajunnan merkitys ihmistutkimuksessa. Tätä käsitystä puolustel-

laan sillä, ettei ole löydetty mitään hermostollista systeemiä, jonka toiminta selittäisi ne "epämääräiset" ilmiöt, joita kutsutaan tajunnaksi ja tietoisuudeksi. Tähän selitykseen Rauhala ei tyydy, vaan ryhtyy selvittämään sitä epämääräisyyttä, joka liittyy tajunnan filosofiseen analyysiin yleensä.

Lukijalle selkiytyy tajunnan ja tajuttoman ero sekä tajuisen jako tietoiseen ja tiedostamattomaan. Rauhala pitää piilotajunta-käsitettä huonona kuvaamaan tiedostamatonta eikä hyväksy myöskään mieli-sanaa mind-käsitteen käännoksenä viittaamaan yleisesti inhimillisen kokemuksen kokonaisuuteen. Mieli on Rauhalan filosofisessa tajunnan analyysissä merkityksen perustekijä.

Käsitteiden selkeyttämisen yhteydessä Rauhala kuvaa lyhyesti jo useassa aiemmassa yhteydessä esittelemänsä holistisen ihmiskäsityksen ja situationaalisen säätöpiirin mallin, jonka avulla ihmisen olemassaolon kokonaisuus ja toteutuminen on ymmärrettävissä. Sii-

nä selviää myös miksi kausaaliset selittämisy-
ritykset inhimillisen tajunnan toiminnassa o-
vat arveluttavia. Ihminen situationaalisena
säätöpiirinä ymmärrettynä selvittää miksi ih-
mistä tulee tarkastella ainutkertaisena olento-
na, jonka kokemuksia (merkityksiä) ei voi
verrata suoraan toisen inhimillisen säätöpiirin
(ihmisen) kokemuksiin.

Rauhalan käsiteanalyysi sekä holisti-
nen ihmiskäsitys ovat hyvin perusteltuja ja
selkeitä. Kuitenkin käytännön ihmissuhdetyö-
tä tekemänä psykologina arvioiden tarve puo-
lustaa tajunnan olemassaoloa näin voimak-
kaasti tuntuu hieman ylimitoitetulta. Voi olla,
että jokin vaara esim. kognitiotieteiden puo-
lelta on olemassa, mutta niillä ihmistyöaloilla
joissa halutaan auttaa, tukea, hoitaa ja kas-
vattaa ei voida tuottaa hyödyllistä uutta tieto-
a ilman tajunnan käsitettä. Tässä työssä Lauri
Rauhalalla on kiistattomasti suuret ansiot. On
kuitenkin tieteen aloja, joilla tavoitteet ovat
erilaiset ja kuten Rauhala itsekin toteaa, ne

voivat kyllä tuottaa uutta tietoa kunhan ym-
märtävät pysyä niiden ongelmien puitteissa,
joihin niiden looginen pätevyys riittää.

Lauri Rauhala oli 70-luvulla teoksel-
laan Psykkinen häiriö ja psykoterapia, mer-
kittävä herättäjä ja uuden virikkeen tuoja.
Teos johti tuolloin keskustelun aivan uudelle
tasolle. Reduktionismin kritiikki ja tajunnan
luonteen analyysi olivat silloin merkittäviä a-
vauksia. Nyt Rauhalaa itseään voisi kritisoida
reduktionistisuudesta kun hän ryhtyy ”tajun-
nan merkityssuhteiden laadulliseen erilaisu-
teen perustuvaan tyypittelyyn”. Tällä kons-
tikkaaalla sanonnalla viitataan sellaisiin koke-
muslajeihin kuin tunne, tahto, tieto(?), intui-
tio, usko ja epätavalliset kokemukset. Re-
duktio merkityssuhteisiin johtaa kyllä selvästi
niiden erilaisuuden kadottamiseen eikä Rau-
hala tältä osin pääsekään tarkasteluissaan ko-
vin pitkälle.

Liisa Kiesiläinen

Voiko etiikasta tehdä käsikirjan?

**Lennart Koskinen: Mikä on oikein? Etiikan käsikirja. (Suom. Torsti Lehtinen) Juva:
Lasten keskus, 1994, 305 s.**

Ruotsissa maineeseen kohonnut teoksen kir-
joittaja ja pappi Lennart Koskinen on synty-
jään suomalainen. Koskinen on toiminut pait-
si papin tehtävissä myös opettajana, tutkijana
ja yrityskonsulttina. Hänen monipuolisuuten-
sa näkyy myös tästä teoksesta, joka käsittelee
hyvin monen alueen teemoja yritysmaailman
eettisistä ongelmista ja lääketieteen etiikkaan
kytkeytyvistä ongelmista aina koulun ihmis-
kuvaan saakka. Mikä on oikein? on saavutta-
nut Ruotsissa arvostetun palkinnon.

Koskinen erottelee teoksessaan moraalin ja
etiikan. Jälkimmäisellä hän tarkoittaa, tietoista
käsitystä moraalista, moralioppia.
"Etiikalla olemme tarkoittaneet yksilön ja

ryhmän moraaliin sisältyvien normien ja arvo-
jen tietoista ja järjestelmällistä yleisesitystä"
Koskinen tarkastelee etiikkaa tietoisena mo-
raalina ja moraalina käytännöllisenä eettisenä
suhteena todellisuuteen. Esimerkiksi yrityk-
sellä voi olla virallinen, julkilausuttu yrityse-
tiikka ja käytännössä sovellettava näkymätön
"yritysmoraali". Voidaanko etiikkaa sitten
tarkastella käsikirjan muodossa? Asia riippuu
siitä miten käsikirja ymmärretään. Tämä kirja
tarjoaa kyllä paljon hyviä tosiasioita ja on hy-
vä johdatus etiikkaan, mutta opaskirjaksi se
onkin jo kevyempi.

Koskisen kirjan lähtökohta on hyvä ja
perusteltu. Hän tarkastelee ihmisen moraa-
li-

sen herkkyyden ja teknisen kehityksen suhdetta ja toteaa, etteivät ne ole kehittyneet samassa tahdissa. Emme voi palata talonpoikaisen yhteiskunnan yksinkertaiseen etiikkaan. Tekniikan kehitys tuo uusia ongelmia ja asettaa eettisen arvostelukykymme jatkuvasti uusiin koetuksiin. Muuttunut taloudellinen tilanne tuo esimerkiksi lääketieteen ja yhteiskunnallisen päätöksenteon uusien ongelmien eteen: meillä olisi mahdollisuudet teknisesti hoitaa ihmisiä paljon nykyistä pitemmälle, mutta käytännössä taloudelliset resurssit asettavat rajoja hoitamiselle. Mihin siis yhteiskunnan varat tulisi sijoittaa? Uusi moniarvoisuus on Koskisen mielestä myös yhteiskunnallista tilannettamme kuvaava piirre: uusia tällaisia kysymyksiä ovat mm. naisten ympärileikkaus. Kunnioituksemme muita tarkastelutapoja kohtaan tullaan asettamaan kovalle koetukselle. Koskinen viittaa myös kasvaan juurettomuuteen, ja hänen mukaansa yhä useammilta puuttuu selkeä oma ideologia. Voisi lisätä, että juurettomuus näkyy myös muutoksen tuottamassa hämmennyksessä ja maailmankuvan hajoamisessa.

Mitä Koskinen sitten tarjoaa vastaukseksi näihin haasteisiin? Ainakin erittäin selkeän johdannon etiikkaan ja sen erilaisiin tarkastelutapoihin. Sen lisäksi mm. kymmenen käskyä myönteisen ajattelutavan mukaan tulkittuna. Esimerkiksi käyköön kolmas käsky: "Anna itsellesi säännöllisesti aikaa lepoon ja henkiseen kasvuun." Teoksen loppupuolella merkittävä osa sivumäärästä tarkastellaan ammattietiikkaa, työn etiikkaa, yritysetiikkaa, ja hoidon etiikkaa. Teoksessa siteerataan esimerkiksi erilaisia ammattieettisiä sääntöjä (sosionomin, tietokonealan työntekijän, vaakuutusalan vahinkotarkastuksen ja metsätalouden). Myös sodan ja rauhan etiikkaan puututaan. Teos ottaa tässä ilman muuta liian suuren haasteen ja tarkastelut jäävätkin hiukan keveän tuntuisiksi.

Koskinen käsittelee myös koulun etiikkaa ja kaiken tarkastelunsa Koulun ihmiskäsitykseen ja Koulun eettiseen perustaan. Ihmiskäsityksen kohdalla esitetään jokseenkin naivin tyyppitelevästi tiettyjä ihmiskuvia ja asetetaan uusi dynaaminen ihmiskuva tilalle. Tarkastelu on Suomessa jo 70-luvulla käydyin ihmiskuvakeskustelun kannalta tarkastellen pinnallinen. Koulun eettisen perustan kohdalla otetaan tarkasteluun perinteinen juutalais-kristillinen etiikka ja käydään hyökkäykseen tätä tuulimyllyä vastaan. Tulokseksi saadaan: "Rakkaus, suvaitsevuus, anteeksiantaminen ja uuteen alkuun auttaminen, yhteistyö ja lähimmäisyys hierarkioiden, käskyjen ja alamaisuuden sijaan." Tarkastelu jättää kyllä erikoisen maun. Onko Ruotsin tilanne näin paljon erilainen, vai mistä on kysymys. Opettajalle tämä ei sano mitään, niinkuin ei arkipiispa Wikströminäkään ohjeet Opettaja-lehdessä, jossa hän asetti kouluetiikan perustaksi kristillisen agapen. Hienoa, kannatettavaa, mutta miten siihen päästään? Nämä erittelyt eivät vie vielä eteenpäin.

Teos päättyy lukuun Tunne itsesi. Tässä on käsitykseni mukaan hyvä alku. Se, mitä nykyihmiset todella kaipaisivat on syvempi itsetuntemus myös eettisessä mielessä. Koskisen esittämä kynä ja paperi -menetelmä ja ystävien haastattelu ovat alku. Tarvittaisiin luultavasti pitempiä ryhmäistuntoja ja keskusteluja siihen kysymykseen vastaamiseksi, minkä merkitys tulee olemaa yhä tärkeämpi: mikä on etiikkani?. Tiedostamalla voidaan kasvaa eteenpäin ja kehittyä, tietämällä usein vain luullaan mentävän eteenpäin ja luullaan kehityttävän.

Esko Paakkola

Rajat ja rakkaus

Keijo Tahkokallio: Myönteinen ajattelu lasten kasvatuksessa. Miten sanotaan EI myönteisellä tavalla, WSOY 1995, s. 198.

"Rajat ja rakkaus eivät ole toistensa vastakohtia, vaan lapsi tarvitsee molemmat. Kaikki hyvät asiat, vapaus, luovuus, turvallisuus voidaan antaa vain tietyissä rajoissa". Näihin ajatuksiin on helppo yhtyä, rajoista huolehtiminen käytännössä ei ole yhtä helppoa. Psykologi Keijo Tahkokallio, kolmen pojan isä, perehdyttää lukijaa tähän taitoon tarinoiden kautta. Ne ovat elävästä elämästä. Sen voi omasta kokemuksestaan tai naapurin seuramalla todeta.

Vanhempien vastuulla on kulttuurin normien ja olennaisen elämään liittyvän viisauden siirtäminen lapsilleen. Vastuu ja valta liittyvät aina yhteen. Kasvatus, opettaminen, ohjaaminen ja asiakastyö edellyttävät kykyä käyttää valtaa eli johtajuutta. Keijo Tahkokallio ohjaa kirjassaan käyttämään johtajuutta myönteisesti. Turvallisuuden tunne liittyy rajoittamisen taitoon. Lapsi ei voi luottaa aikuiseseen, joka ei osaa käyttää valtaa tai joka on häntä heikompi. Kasvattajan täytyy ottaa vastuu myös epämiellyttävistä tehtävistä.

Tunteiden käsittelyn taitoa ja sen edelleen siirtämistä lapsille Keijo Tahkokallio pitää erityisen tärkeänä. Elämän laadun ratkaisee se, miltä elämä tuntuu, miltä elämä maistuu. Vaikka järki päättää, niin tunne kuitenkin määrää käyttäytymistämme. Myönteinen ajattelu tarkoittaa sitä, että tunteemme ja mielikuvituksemme suhtautuvat myönteisesti järkevään ja tahdonalaiseseen puoleemme. Tunnetta voi muuttaa toiminnan - puhuminen ja ajattelu ovat myös toimintaa - myötä.

Joutuessaan sopeutumaan erilaisiin rajoituksiin, voittamaan vaikeuksia, pelkoja ja pettymyksiä sekä oppimaan ja ponnistele-

maan lapselle syntyy negatiivisia tunnekokemuksia. Aikuinen voi auttaa lasta näissä kokemuksissa. Tapa kommunikoida on ratkaiseva. Lapsi voi ilmaista tunteensa primitiivisellä tavalla, mutta aikuisen tulee kohdella lasta niin, että säilyttää aikuisuutensa. Tunteella ei saa loukata toisen persoonaa, mutta tunteella voi vaatia toista toimimaan paremmin. Tärkeää on olla hyvä kuuntelija sekä valmis ottamaan vastaan lapsen tunteet syylistymättä. Kirjan tarinoista näkee, miten nämä ajatukset voi saada käytännössä toimimaan. Aikuinen voi auttaa lasta myös leikkien avulla käsittelemään tunteitaan, tätä kuvaa esim. hurmaava tarina "kuollut mies kummittelee" tai "luonteenkasvatus" pelamalla.

Muuten Keijo Tahkokallio on sitä mieltä, että lapset keksivät itse omat leikkinsä ja leikkivät niitä itsekseen tai muiden lasten kanssa. Aikuinen ei pidä tuppautua mukaan pyytämättä. Keijo Tahkokallio puhuu innokkaasti seikkailuleikkien puolesta. Niissä lapsi voi oppia hallitsemaan tunteita, jotka liittyvät väkivaltaan, kuolemaan ja vaaraan. Samalla lapsi oppii hallitsemaan voimiaan ja aseitaan. Keijo Tahkokallio puhuu kokemuksesta, sekä omasta lapsuudestaan että poikiensa, josta löytyy mm. miekkailukoulua, jousiammuntaa ja hernepysäjä. Näissä leikeissä aikuisen tehtävä on huolehtia turvallisuudesta, opettaa rajat. Tyttöjen leikeistä Keijo Tahkokallio ei puhu mitään. Hän sanoo sen johtuvan siitä, ettei hänellä ole kokemusta tytöistä.

Keijo Tahkokallio arvostelee kirjassa sitä, miten asiantuntemusta käytetään. Mitä

enemmän asiantuntijat yrittävät huolehtia siitä, että vanhemmat osaisivat kasvattaa oikein, sitä vähemmän vanhemmat uskovat kykynsä kasvattaa ja kantavat vastuuta vanhemmuudesta. Hänestä vanhemmat ovat vastuussa kasvatuksesta kotona ja esim. koulussa opettajat vastaavat aikuisen tehtävistä. Kasvattajien tulee kunnioittaa toistensa asiantuntemusta, olla tasavertaisia yhteistyökumppaneita eikä neuvoa toisiaan, jos toinen ei sitä pyydä.

"Joka kuritta kasvaa, hän kunniaa kuolee" ja "Nuorena vitse väännettävä" ovat Keijo Tahkokallioista edelleen käypiä periaatteita. Nämä periaatteet saavat monelta varmaan karvat pystyyn. Kuria ei tässä kuitenkaan tule ymmärtää selkään antamisena, vaan jämäkkänä kieltona silloin kun se on tarpeen. Lakikin on selkeä. Nippaaminen ja tukistaminenkin on kriminalisoitu selkäsaunasta puhumattakaan. Asiantuntijat sanovat, että päätös on tärkeä periaatteellinen kannanotto perheissä esiintyvää väkivaltaa vastaan ja että sen vaikutukset tulevat olemaan myönteiset. Keijo Tahkokallio sanookin asiantuntijoiden lausunnolle "katin kontit" ja perustelee kantansa sillä, että lastenpsykiatrisen osaston pienet väkivaltaiset pojat tulevat perheistä, joiden vanhemmat ovat liian "kilttejä", joilta puuttuu kyky pysäyttää lastensa väkivalta. Hän kertoo myös esimerkin - ajalta ennen nippaamisen kriminalisointia - jolloin hän sanoi pikku purijalle: "Jos sinä puret, niin minä nippaan" ja nippasi puremisen jälkeen. Seuraavalla kerralla pikku purija peruutti aikeensa, kun hän vain nosti sormen pystyyn. Nyt kun tämä sukupolvia käytetty ja esim. pikku purijoiden suhteen hyväksi havaittu nippaus on kriminalisoitu, ongelman hoito useimmiten pitkittyy ja mutkistuu ja väkivalta, jota pureminen on, jatkuu.

Perinteinen psykologia ja psykiatria lähtevät siitä, että on olemassa erityinen kaa-

va, jonka mukaan kehityksen tulee kulkea varhaislapsuudessa. Jos siihen tulee virhe, tarvitaan ulkopuolinen asiantuntija korjaamaan tapahtunutta, muutoin ihminen kantaa häiriötä loppuikänsä. Keijo Tahkokallio on eri mieltä myös näiden asiantuntijoiden kanssa. "Elämä on muodoiltaan moninaista ja lapsi voi kehittyä hyvin erilaisissa oloissa ja vuorovaikutussuhteissa. Jokaiselle ihmiselle on mahdollista löytää omilla edellytyksillään itselleen sopiva reitti syntymästä hautaan. Reittien valinnassa ja omien kykyjen käyttöönottossa toisten ihmisten kanssa käytävän vuorovaikutuksen merkitys on suuri."

Keijo Tahkokallio on kirjoittanut tervejärkisen ja hauskan kirjan, jota uskaltaa suositella.

Sini Piippo

Kriittisen korkeakoulun syksyn 1995 kurssit

Äänen syvän ymmärtämisen ja kokemisen alkeiskurssi Kurssi perustuu professori Iegor Reznikoffin menetelmään. Työskentelyvälineenä oma ääni ja keho. Kurssi sopii jokaiselle, joka on kiinnostunut äänestä ja sen mahdollisuuksista. Opettajana toimii laulunopettaja Kirsti Autio. Ajankohta: 23.9. klo 12.00 -18.00. Kurssimaksu 320 mk. Kurssi järjestetään myös Turussa 21.10.95.

Äänen syvän ymmärtämisen ja kokemisen jatkokurssi Sopii alkeiskurssin käyneille. Opettajina laulunopettaja Kirsti Autio ja musiikkiterapeutti Raisa Saloheimo. Joka toinen perjantai alkaen 22.9. (6.10., 20.10., 3.11., 17.11. ja 1.12.) klo 17.15-19.30. Kurssimaksu 360 mk.

Löydä laulusi -kurssilla jokainen osaa laulaa ja voi iloita omasta laulustaan. Myös Sinä, joka olet sitä, mieltä, ettet osaa. Ja Sinä, jonka muut ovat vaijaneet. 25.-26.11. la ja su klo 10-16. Opettajana laulunopettaja Kirsti Autio.

Väri voimavarana

Vapauttava, kokemuksellinen maalauskurssi. Kouluttajina: KuvO Pirkko Hakkila ja taiteilija, kirjailija Nelly Jurvelius. Torstaisin klo 17.15 - 19.30 alkaen 5.10. Kurssimaksu 450 mk.

Syysluento - Perinteistä tussimaalausta bambusiveltimellä. Kurssi soveltuu sekä aikaisemmin maalaaneille että johdannoksi uusille. Kouluttajana: KuvO Pirkko Hakkila. Ajankohta: 28. - 29.10. molempina päivinä klo 12-15. Kurssimaksu 350 mk.

Mielikuvat voimavarana

Kurssilla harjoitellaan keskittymistä, mielikuvien ja visualisoinnin käyttöä mm. erilaisten tavoitteiden saavuttamisessa. Kouluttajana LL Pekka Aarninsalo. Torstaisin klo 17.30 - 19.45 alkaen 28.9. Kurssimaksu 380 mk.

Myönteinen ajattelu kasvatuksessa

Seminaari perjantaina klo 8.45 - 16.00 Savonlinnassa 29.9., Kouvolassa 6.10., Forssassa 13.10. Helsingissä 20.10., Turussa 17.11. ja Oulussa 1.12. Käsiteltävinä teemoina: Myönteisen ajattelun periaatteet, kasvatuksen rajoittavuus (määrittämisen ongelma ja kieltojen maailma), turvalliset rajat ja ongelmien ratkaiseminen. Kouluttajana VTK, psykologi Keijo Tahkokallio.

Myönteinen ajattelu

Seminaari perjantaina 27.10. klo 8.45 - 15.45. Käsiteltävinä teemoina: Myönteisen ajattelun perusteet, myönteinen vuorovaikutus, muutosproblematiikka ja jaksaminen. Kouluttajana VTK, psykologi Keijo Tahkokallio. Kurssimaksu 350 mk.

Lapsen laatu -kurssilla tutustutaan eräaseen tapaan tarkastella lasten yksilöllisyyttä ja persoonallista erilaisuutta. Tarkoitettu erityisesti päivähoiton henkilöstölle, mutta sopii myös muille kasvatuksen parissa toimiville. Helsingissä 27.9., 25.10. ja 29.11. sekä Turussa 6.10.,. Kouluttajana FK, psykologi Liisa Kiesiläinen.

Ammatillinen vuorovaikutusvastuu kasvatusyhteisöissä - kurssilla tarkastellaan ammatillista vuorovaikutusta ja työntekijän vastuuta ja mahdollisuuksia vuorovaikutuksen ohjaamisessa. Jatkoa Lapsen laatu -koulutukselle. Ajankohta 4.10. ja 8.11. Kouluttajana FK, psykologi Liisa Kiesiläinen

Vuorovaikutustaidot asiakastyössä Tavoitteena on kehittää kykyä luoda myönteinen asiakassuhde, joka perustuu keskinäiseen kunnioittamiseen ja luottamukseen. Kurssi soveltuu kaikille asiakastyötä tekeville henkilöstöryhmille. Kurssi on kaksipäiväinen. Kurssin ajankohta Turussa 26.10. ja 2.11. Helsingissä 22.11. ja 30.11. Kouluttajana VTK, psykologi Keijo Tahkokallio.

Itsetuntemus ja sisäinen kasvu - uni workshop Työskennellään omien uni-
en kanssa ja käsitellään alustuksin ja harjoituksin (esim. Mandalan tekeminen) niiden teemoja. Kouluttaja Ph.D. Léo Matos. Kieli englanti, ajankohta avoin.

Toteutetaan yhteistyössä OK-opintokeskuksen kanssa. Kurssit sopivat kaikille kiinnostuneille eivätkä ne edellytä ennakkotaitoja tai -valmiuksia. **Esitilaukset ja ilmoittautumiset:** Kriittinen korkeakoulu, Köydenpunojankatu 4 b, 00180 Helsinki: puh. 90-612 1511, fax 90-680 2990.

Inhimillisen kasvun seminaari

INKA on perustettu 1974. Kurssivuosi 1995 - 1996 on siis jo 22. INKA on seminaari ihmisyytensä, luonteensa ja persoonallisuutensa syvyyttä ja ulottuvuuksia kartoittaville ja sopii yksilöille, jotka etsivät uutta elämänotetta ja -ymmärrystä.

INKA tarjoaa opiskeluyhteisönä mahdollisuuden työskennellä itsensä kanssa. Keskeisenä tavoitteena on oman ajattelun löytäminen. Tämä edellyttää jatkuvaa itsensä harjaannuttamista ja vaivaamista. Tavoitteena on edistyä ajattelun liikkuvuudessa, kokemusherkkyudessa ja ilmaisukyvyssä. INKAN opiskeluteemoina: Luovuus ja yksilöllisyys, Meditatiivinen kirjoittaminen ja oppivat arvot, Maalaus, Musiikin ja äänen voimavarat, Hengitys, liike ja kehotietoisuus sekä Työtilat.

Kirjoittajakoulutus

Kriittisen korkeakoulun kirjoittajakoulutuksessa kehitetään koulutettavien taitoa tuottaa kaunokirjallista lyriikkaa ja proosaa. Lisäksi tutustutaan erityisesti moderniin kirjallisuuteen ja kehitetään osallistujien kykyä ymmärtää kirjallisuutta. Koulutus on vaativaa ja edellyttää lujaa henkilökohtaista työpanosta.

Pääopettajana toimii kirjailija Matti Paavilainen. Muina opettajina toimivat kirjailijat Tuulikki Alsta, Harry Forsblom, Jyrki Kiiskinen sekä Annika Idström.

TILAA TARKEMMAT ESITTEET!

Varhaiskeskiajan Pyhiä Lauluja

Vox Silentei

Kirsti Autio, Johanna Korhonen, Hilikka-Liisa Vuori

Kasetin laulut ovat varhaiskeskiaikaisia (noin 300-800 jKr) antifoneja, jotka ovat peräisin vanhimmista löydetystä neumikäsikirjoituksista. Neumien tulkinta perustuu professori Iégor Reznikoffin tutkimustyöhön.

Varhaiskristillinen liturginen laulu perustuu sävelasteikoille, joiden pohjana on ihmisen oman äänen harmonia. Harmonisten äänien vaikutus on puhdistava ja hoitava.

Kasetin hinta 65 mk + postikulut

Kustantaja: Kriittinen korkeakoulu puh. 90-612 1511 fax 90-680 2990

Hilikka-Liisa Vuori:

Hiljaisuuden syvä ääni

Antiikin kontemplatiivinen laulu ja gregoriaaninen laulu Iégor Reznikoffin mukaan

Kirja antaa teoreettista pohjaa prof. Iégor Reznikoffin metodille, Pyhän Laulun traditiolle, ääniterialle ja sen sovellutuksille. Siinä on Äänen syvän ymmärtämisen ja kokemisen kursseilla laulettujen laulujen sanat, nuotit, neumit ja joistakin lauluista tarkempi analyysi.

Kirjan hinta on 85 mk.

Kirja ja Varhaiskeskiajan Pyhiä Lauluja -kasetti yhdessä hintaan 140 mk.

Äänen syvä ymmärtäminen ja kokeminen

Kirsti Autio, Johanna Korhonen, Hilikka-Liisa Vuori

Kasetilla on Äänen syvän ymmärtämisen ja kokemisen kurssien lauluja ja lauluihin johdattavia harjoituksia. Se antaa mahdollisuuden harjoitella kotona itseksensä.

Kasetin hinta on 45 mk.

Kriittinen korkeakoulu 1993

KRIITTINEN KORKEAKOULU

YLEISÖTILAISUUDET SYKSY 1995

ma 25.9.
klo 18.00
P3	<i>Seksuaalisuus ja uskonto</i>
LUTERILAISEN SEKSUAALIETIIKAN KRITIIKKI
Dos. TT Ilkka Pyysiäinen
Perhekasvatussihteeri, pastori Liisa Tuovinen
ma 2.10.
klo 18.00
P3	TAJUNNAN ITSEPUOLUSTUS
Filosofi, psykologi Lauri Rauhala
Kommentti: filosofi Eero Ojanen
ma 9.10.
klo 18.00
P3	VALTA JA VANHEMMUUS
VTK, psykologi Keijo Tahkokallio
ma 16.10.
klo 18.00
P3	<i>Seksuaalisuus ja uskonto</i>
KATOLINEN JA ISLAMILAINEN NÄKÖKULMA
Johtaja Marjatta Janu-Schröder
Kulttuurisihteeri Mikko Telaranta
ma 23.10.
klo 18.00
P3	TAJUNNAN KEHITYS ELÄMÄNKULUSSA -
MÄÄRÄÄKÖ LAPSUUS PERSONALLISUUTEMME?
Psykologi Tony Dunderfelt
Kommentti: psykologi Pirkko Siltala
ma 30.10.
klo 18.00
P3	<i>Seksuaalisuus ja uskonto</i>
USKONTO JA "SEKSUAALINEN POIKKEAVUUS"
YTL, psykologi Tuula Minkkinen
Kommentti: TM, kouluttaja Ari Saukkonen
ma 6.11.
klo 18.00
P3	VALTA JA VAJAAVALTAISUUS -
NUORUUS KULTTUURISENA ILMIONÄ
VTT, erikoistutkija Juhani Iivari
ma 13.11.
klo 18.00
P3	HYVÄ JA PAHA VALTA
Dos., YTT Kari E. Turunen
ma 20.11.
klo 18.00
P3	GLOBAALIN VAIKUTTAMISEN MAHDOLLISUUDET JA RAJAT
Asianajaja Matti Wuori
ma 27.11.
klo 18.00
P3	TIETOISUUDENEVOLUUTIO
Prof. Torsti Kivistö

Tilaisuudet pidetään Porthaniassa, Hallituskatu 11 ja ne ovat kaikille avoimia ja maksuttomia.

Tilaisuuksien puheenjohtajana toimii Kriittisen korkeakoulun kulttuurisihteeri Sini Piippo.

Kaikki tilaisuudet järjestetään yhteistyössä Opintotoiminnan keskusliiton kanssa.

Tilaisuudet 25.9., 16.10. ja 30.10. järjestetään yhteistyössä Helsingin yliopiston uskontotieteen laitoksen kanssa, tilaisuudessa 30.10. yhteistyössä lisäksi Sexpo ry.

Lisätietoja: Kriittinen korkeakoulu, Köydenpunojankatu 4 b, 00180 Helsinki, puh 90-612 1511, fax 90-680 2990.

Ryhdy kummiksi !

Yhden ihmisen keinot maailmassa vallitsevien epäkohtien korjaamiseksi ovat ehkä vähäiset. Kuitenkin jokaisella on mahdollisuus kantaa osansa vastuusta.

Kummitoiminnassa luodaan auttajan ja autettavan välille tavallista kehitysaputyötä läheisempi kontakti. Näin avun antaminen tulee uudella tavalla mielekkääksi ja myös sen vaikutuksesta saa tietoja.

Tarjolla on kolmetoista erilaista vaihtoehtoa vastuun kantamiseen. *Tilaa ilmaiseksi esite kummitoiminnasta Kriittiseltä korkeakoululta.*

(Esitteen julkaisijat: Kriittinen korkeakoulu ja Kehitysyhteistyön Palvelukeskus)

Kriittinen korkeakoulu

Köydenpunojankatu 4 b

00180 Helsinki

puh 90-612 1511

fax 90-680 2990